

పరివర్తన

ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి
ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి
ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి
ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి

రచన :
ఆత్మేయ

ప్రచురణ :

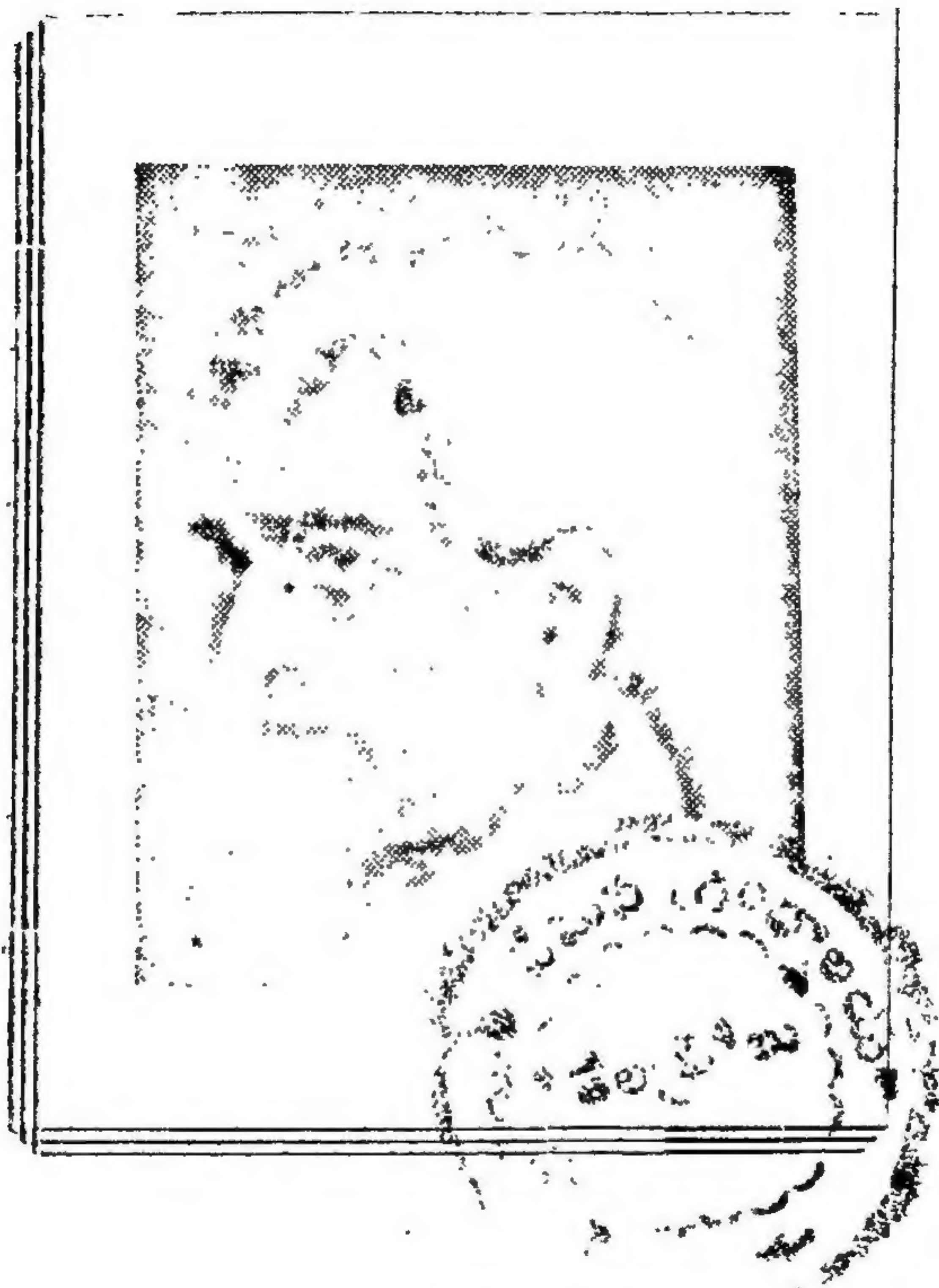
ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి, బెజవాడ

ప్రథమ పుష్పం

ఈ నాటకాన్ని
ప్రదర్శించదలచినవారు
ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి ఆర్గనైజరు
అనుమతి పొందవలయును

—రచయిత

అంకితం

మన

రామప్రతిగా

౯

తొలిసారి ఈ నాటకం

మద్రాసులో

ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల చతుర్థ

మహాసభ సందర్భమున

ఆంధ్ర ప్రజా నాట్యమండలి (రాష్ట్రదళం) వారిచే
వాణీమహల్లో, 19-1-47 న ప్రదర్శించబడినది

నాటి

నటవర్గం

బాబు : డా॥ జి రాజారావు

కవి : ఆత్రేయ

వీరయ్య : నాజర్

కొండయ్య : కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్య

చౌదరి : మిక్కిలినేని రాధాకృష్ణమూర్తి

దాసు : మాచినేని వెంకటేశ్వరరావు

రంగడు : వల్లం హనుమంతరావు

శోభ : శ్రీమతి కొమరాజు పద్మావతి

నంగీతం : సి. మోహన్దాసు

ఆర్కెస్ట్రా : వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్స్ అసోసియేషన్

పరిచయం

బ్రిటిషు బానిసత్వంక్రింద ఆంధ్రదేశ ఆర్థికాభివృద్ధి కుంటుబడిపోయింది. చేతిపరిశ్రమలు కృశించిపోయాయి. వాటిస్థానే ఆధునిక యంత్రపరిశ్రమలు అభివృద్ధి చెందలేదు. దీనిఫలితంగా మన తెలుగుప్రజలు నిరుద్యోగంతో దుర్బర దారిద్ర్యంలో మునిగితేలుతున్నారు.

యువకులుగా ఎన్నో బంగారుకలలు కన్న మనతెలుగు కవులు, రచయితలు జీవితంలో ప్రవేశించేటప్పటికి కఠోర పరిస్థితులను ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. పితౄర్జితమైన కొలదిఆస్తి చదువు పూర్తయ్యేటప్పటికి చెల్లుబడి అయి పోయివుంటుంది. పూర్వంవలె ఏశృంగారకావ్యమో వ్రాస్తే యీనాములు, అగ్రహారాలుయిచ్చి పోషించే జమీందారీయుగం పోయింది. భావోద్రేకంలో వ్రాసిన రచనలు అచ్చుకావడమే కష్టం. ఒకవేళ తలతాకట్టుపెట్టి అచ్చువేయించుకోగలిగినా వచ్చేఆదాయం స్వల్పం. రచయితకు తనువు గడవటమే కష్టమై పోయింది. అనేకబాధలు పడతాడు. తనబ్రతుకే తనకు భారమైపోయింది. పిన్న నాటి ఆశాజ్యోతి ఆరిపోతుంది. సమాజమంటే ఏదో నిరూపించలేని ఏవగింపు. తనకంటే నికృష్టజీవితం అనుభవించుతున్న ప్రజాసామాన్యంలో ప్రవేశించలేడు.

అందుకు తానుపొందిన కృత్రిమసంస్కారం అడ్డువస్తుంది. తానునేర్చిన విద్యా, విజ్ఞానాలను కష్టజీవులలో చైతన్యం కలుగజేయడానికి వినియోగించడు. తనలోతానే క్రుంచుకపోతాడు. ఇలాంటి రచయితలు, కవులు, మేధావులు మన తెలుగునాట ఎందరోవున్నారు. అట్టివారికి యీ 'పరివర్తన' నాటకం ఒక ఆదర్శం చూపుతోంది; ఒకసందేశం ఇస్తోంది.

పెట్టుబడిదారు పంచకుచేరి, పోషింపబడుతూ, యజమానికి 'స్టేటుమెంట్లు' ఉపన్యాసాలు వ్రాసిఇవ్వడానికి తనమేధశక్తిని వెచ్చించుతున్న కవిని ఈ నాటకం చక్కగా చిత్రించుతుంది. ఆసిలుకు సంతెళ్ళు తెంచుకుని, చెమటోడ్చి కష్టించే ప్రజలమధ్యకు పోతేగాని కవికి మోక్షంలేదని ఈ నాటకం నిరూపించుతుంది.

“పరివర్తన” నాటకం నాలుగవ ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల మహాసభ సందర్భంలో మద్రాసులో ప్రదర్శించబడింది. పిన్నలు, పెద్దలు — అందరి మన్ననలను పొందింది. అందుకు రచయితకు నా అభివందనాలు.

రచయిత ఆచార్య ఆత్రేయగారు నటకులు. వెంకటగిరి అమెచ్యూర్ ఆర్టిస్ట్ ఎసోసియేషన్ లోవుండి ‘ఎడూరీత’ నాటకాన్ని జయప్రదంగా నిర్వహించి 13 ఆంధ్రనాటక కళాపరిషత్తు జరిపిన పోటీప్రదర్శనాలలో ప్రథమ బహుమతిని సంపాదించారు. ప్రస్తుతం నాటక కళాపరిషత్తుకు సహాయకార్యదర్శిగా పనిచేస్తున్నారు.

ఆత్రేయగారు మరికొన్ని నాటకాలు రచించారు. ఆంధ్రప్రజలు యీ నాటకాన్ని ఆదరించుతారని ఆశించుతాను. ఆంధ్రప్రజాజీవితాన్ని చిత్రించుతూ ఆత్రేయగారు మరిన్ని నాటకాలు రచించాలని కోరుతాను. అట్టి నాటకాలకు ప్రాతిపదిక అయి ఆంధ్ర నాట్యరంగానికే ‘పరివర్తన’ వన్నెతెస్తుందని ఆశించుతాను.

“ చంద్రం ”

నామాట

—o—o—o—

ఈనాటకం నాతోలిరచన కాకపోయినా వెలుగులోకి వచ్చింది మాత్రం ఇదే. ఇందులో లోపాలు ఉండవచ్చు. ఆంధ్రప్రజానీకం నాయీ కాన్కను సుహృదయంతో స్వీకరిస్తుందని ఆశిస్తున్నా.

ప్రజానాట్యమండలి పరిచయాన్ని నాకు కలుగజేసి యీ నాటకం ప్రదర్శింపబడటానికి మూలకారణమైన మిత్రుడు కోగంటి గోపాలకృష్ణయ్యకు నా కృతజ్ఞత. నానాటకం జయప్రదం కావటానికి, పుస్తకరూపంగా వెలువడడానికి, అన్నివిధాల నాకు తోడ్పడిన మిత్రులు డాక్టరు జి. రాజారావుగారికి, ప్రజా నాట్యమండలి సభ్యులకు నా కృతజ్ఞతాభివందనలు.

— ఆత్రేయ

నాటకంలో వచ్చేవారు :

		వయస్సు
బాబు :	మిల్లు యజమాని	40
రఘు :	కవి	30
దాసు :	బాబు గుహస్తా	60
చౌదరి :	కార్మిక నాయకుడు	30
కొండయ్య :	ఆయిల్ మన్	30
వీరయ్య :	ఒక కార్మికుడు	50
రంగడు :	వీరయ్య కొడుకు	12
శోభ :	బాబు చెల్లెలు	20

కాలం : ఈనాడు

స్థలాలు : రెండు

1. బాబు యింట్లో కవిగది.

2. వీరయ్య గుడిసె.

1, 2, 4 దృశ్యాలు కవిగదిలో జరుగుతవి.

3 వ దృశ్యం వీరయ్య గుడిసెలో.

[బాబు ఇంట్లోగది, కవిగారికని ప్రత్యేకింపబడిందాగది. శోభ, రంగడు ఉన్నారు. రంగడు పాడుతున్నాడు, శోభ వింటూ వేద్యుకొంటూంది పాట.]

రం :

ఓ కవీ ! ఓ కవీ !

స్వప్నవీధుల విహరించేవా ?

వాస్తవ జగతికి దిగిరాలేవా ?

బక్క దొక్కల ప్రజ్వరిల్లిన

బడబాగులు నిను విదుర లేపవా ?

॥ఓ॥

జగతి నడిపించేటి జ్ఞాన జ్యోతివి నీవు

తెగువ కలిగించేటి దివ్యాషధము నీవు

అలిగి పలికావంటె కలములే కత్తులై

అలిగి పలికావంటె మాటలే ఈతలై

అన్యాయ లోకమ్ము అదిరిపోతుందోయి !

॥ఓ॥

(లోనుంచి "ఆపు" అని కేక. రంగడు పాట ఆపేశాడు)

శోభ : పర్వాలేదులే పాడు. ఆ కవిగారికిలాంటి పాటలంటే తలనొప్పి.

(రంగడు మరల పాడుతున్నాడు)

పలుకవోయ్ పేదోళ్ళ బ్రతుకు తెలిసేటట్లు

వ్రాయవోయ్ కలవాళ్ళు వణికిపోయేటట్లు

గుడిసెలలో వెన్నెలలు కురిపించవోయ్ !

వడిసెలలా నీ కవిత వర్షించవోయ్ !

[తెరచిన కలంతో, కాగితాలతో కవి చరచర వచ్చాడు]

కవి : ఆపమన్నది నిన్నుకాదా ? చెవుల్లో చెట్లు మొలిచినయట్రా ?

శోభ : నేను పాడమన్నాను.

కవి : నేను వద్దన్నాను.

శోభ : మీరు వద్దన్నది నేను విన్నాను. నేను పాడమన్నది రంగడు విన్నాడు.

కవి : శోభా ! అవతల మనిషి పనిచేసుకుంటూన్నది గమనించాలి :

శోభ . ఓ : కవిగారు వ్రాసుకొంటూన్నారా ? ఆహా ! ఎంత తెలివి మాలినదాన్ని నేను, ఎంత పాతకిని ? సాహిత్య ప్రపంచమా ! పోయింది ! పోయింది !

రంగడు . ఏంటమ్మగారూ ! ఏం పోయింది ?

శోభ : మూర్ఖా ! ఆంధ్ర సాహిత్యానికొక అమూల్యమైన కానుక. ఒక్క ప్రణయ గీతి పోయింది కవి కలం హఠాతుగా ఆగిపోయింది. ఏ అప్పరస అందము చూస్తూనో, ఏ పంచమ శ్రుతిలో ఆలపిస్తూనో, స్వర్గసీమలో కలలు గంటూ కవిగారి కలంలోకి దిగుతూన్న ఆ అమృతధారకు నీ వెధవపాట (వెధవపాట అన్నందుకు రంగడికి కోపం వచ్చిందికాని శోభమాటల వేగంలో కొట్టుకపోతున్నాడు) అడ్డుతగిలి ఆపివేసినది. ఆంధ్ర సాహితీసతికొక అమూల్య అమోఘ, అద్వితీయ, అద్భుత, అసహ్య —

కవి : శోభా !

శోభ : క్షమించండి

కవి : క్షమించారేండి

శోభ : కవిగారికి కోపంవచ్చింది. రంగా ! రా వెళ్దాం. (వెళ్తున్నారు)

కవి : ఇదిగో—

శోభ : (తానూ తిరిగి చూచింది)

కవి : తమర్నికాదు. తమరు దయచేయొచ్చు.

శోభ : (చరున వెళ్ళింది)

కవి : రంగా ! ఇలారా ! శోభ పాడమన్నదా నిన్నీపాట ?

రంగడు : అవునండి ! పాడమని ఎదవపాటనటం ఆమెకేమీ బాగోలేదండి. ఇదివరకెప్పుడూ ఇలా అనలేదు. అసలింక పాడమంటే పాడతానేం ? మా

చౌదరిబాబంటాయనే యీ పాటంటే చెవికోసుకుంటారు. ఈమె కెవరపాట యింది కానీ :

కవి : చౌదరిబాబెవరు ? ఈ పాట వ్రాసిందాయనేనా ?

రంగడు : చౌదరిబాబు నెరగరాండీ ? మా సంగంపెద్దండి ఈ పాట రాసింది ఆయనకాదండీ.

శోభ : (మరల వచ్చింది ఏదో పుస్తకంకోసం అన్నట్లు)

రంగడు : ఎవరో పెజా కవంట. మాగొప్పగాసెప్తారండి ఆయన్ను గూర్చి. మంచి మంచి పాటలన్నీ ఆయన రాసినయేనండీ.

శోభ : ఆ కవులకేంతక్కువ ఈ కాలంలో. ఏమీ పనితోచనివాళ్ళందరూ కవులై కూర్చుంటున్నారు. బాష, చందస్సు, వ్యాకరణం, అలంకారాలు - ఏవీ ఎరగనివాళ్ళందరూ ప్రజాకవులని బయల్దేరుతున్నారు. వాళ్ళు వ్రాసే ప్రతిచెత్తా ప్రజాసాహిత్య మవుతుంది. అందాకావస్తే నేనూ కవినే : అసలు కవిత్వం అంటే ఏమిటో చెప్తా—విను—

కమ్మని నిద్దుర కల తెరచాటున

నవ్విపోతివే నా రాణీ !

చూచి పోతివే ప్రియురాలా !

పున్నమి వెన్నెల నీ నవ్వైతే

కలువకన్నె నా హృదయంకాదా !

నవ్వి పోతివే నా హృదయానికి

చిమ్మచీకటులు కమ్మికొన్నవే !

పాటపాడి నాబ్రతుకు తోటలో

తేనెల సోనలు త్రిప్పరాదటే !

నేనే నీవే నీవే నేనే

లోకమ్మంతా ప్రేమధామమే !

కవి : శోభా ! వూర్కొవూ ?

శోభ : ఊర్కంటానుగానీ - రంగడు పాడిన పాటను గురించి మీ అభిప్రాయ మేమిటండీ ?

కవి : చాలా బాగుంది.

శోభ : అదిగో కవుల్లోకనుపించే మరోదుర్గుణం : ముఖప్రీతికంటున్నారు.

కవి : ఆఁ. తమ ముఖప్రీతికే అంటున్నా.

శోభ : అయితే బాగుందంటారు.

కవి : బాగుందనే అన్నాను.

శోభ : ఆ పాటలో భావాన్ని అంగీకరిస్తారా ?

కవి : ఏమిటీ క్రాసులు ?

శోభ : క్రాసులనుకుంటే నాకెందుకొచ్చిన గొడవ. నమస్తే ! (వెళ్ళింది)

కవి : రంగ !

రంగడు : బాబుగారుంటే ఇట్టా మాట్లాడరండి. అన్నగారింట్లోలేకుంటే నన్ను కూడా పొద్దస్తమానం పాడమని చంపేస్తారు.

కవి : రంగ ! మీ సంఘమేమిట్రా ?

రంగడు : కూలోళ్ళసంగమండి. చౌదరయ్యగారాసంగానికి పెద్ద. ఆయనో మాకు మంచి పెబ్బరా శెప్తుంటారండీ. అయితే బాబూ ! తమరూ కవులే గద ?

కవి : ఏం ? ఎందుకూ ?

రంగడు : తమరీలాంటి పాటల్రాయరేం బాబూ !

కవి : ఎవరు చెప్పారు ? శోభ చెప్పిందా ?

రంగడు : అవునండీ. లేకుంటే నాకెలా తెలుస్తుందండీ ?

కవి : ఏమని చెప్పింది ?

రంగడు : మీ పాటలన్నీ ఏంట్లో మాబోబోళ్ళకి తెలవ్వనీ, ఏమీ....

బా - గుం - డ - వ - నీ - ఆదోళ్ళ అందాలనుగూర్చే ఏంట్లోరాస్తారనీ—

కవి : ఎప్పుడన్నది ?

రంగ : నేను పాడినప్పుడల్లా అంటూంటారండీ.

కవి : ఊఁ. ఇంకా !

రంగడు : బాబూ ! అడక్కండి. కోప్పడతారు.

కవి : అడగనులే. ఇంకా ఏమన్నది చెప్పు.

రంగడు : మీకీలాంటి పాటలంటే తలనెప్పని.

కవి : ఊఁ ఇంకా ?

[‘రంగ’ అని లోనుంచి శోభ కేక]

రంగడు : అమ్మగారు పిలుస్తుండారండీ. ఎళ్ళొత్తా. బాబూ ! అమ్మగారి వడక్కండీ.... మళ్ళా ... [వెళ్ళాడు]

[దాసు వచ్చాడు]

దాసు : ఏంబాబూ ! ఉత్తరాలేవన్నా వున్నాయా ?

కవి : లేవు దాసూ !....బాబుగారున్నారా ?

దాసు : లేరు. ఎక్కడికో వెళ్ళారు.

కవి : ఎక్కడికెళ్ళారు ?

దాసు : ఆఁ ఎక్కడికెళ్ళాడు ? ఏవో మీటింగులని, ఉపన్యాసాలని పొద్ద స్తమానం తిరుగుతుంటారు. ఒక్కక్షణం తీరికవుంటేనా ? ఆఁ మొన్న నువ్వు వ్రాసిచ్చిన ఉపన్యాసం చాలా బాగుందని అందరూ అంటున్నారు. బాబు గారు కూడా తడుముకోకుండా మహా మజాగా చదివేశారు. అదిమరీ అందం తెచ్చింది నీ వ్రాతకు.

కవి : నేను వ్రాసిందని అందరికీ తెలుసా ?

దాసు : వినేవారికెలా తెలుస్తుందలే చూసేవారికి తెలుస్తుందికాని. అసలు బాబు తెలిసేటట్లు చదువుతాడా ? నిజంగా బాబు చాలా తెలివైనవాడు చిన్నతనం నుంచి. శోభమ్మ అచ్చం తల్లిపోలిక. వట్టి అమాయకురాలు. నేను వీళ్ళందరినీ ఎత్తుకతిరిగేవాణ్ణి. నన్ను ఒక్కక్షణం వదిలివుండేవారుకారు. ఆపకడుకదా బాబు వుపన్యాసాలు, సభలు, పదవులు - పెద్దవాడైనాడు. యజమాని గనక ‘మీరు’ అశాలిసొస్తూంద.... అదిసరేగాని నాయనా, నువ్వెంతవరకూ చదువుకున్నావు ?

కవి : బి. ఏ. అమోరించాను.

దాసు : ఎందుకు నాయనా అంతకష్టంగా అంటున్నావు ?

కవి : ఏమీలేదు దాసూ !

దాసు : ఏమో : నీతత్వమే ఏమిటో విచిత్రంగావుంది.

కవి : విచిత్రంగా వుందా ?

దాసు : కాదూమరి ? బి. ఏ. చదివావు. కవిత్వం చెప్తావు. కుర్రాడివి. నీవుపన్యాసాలను వింటూంటే అందరూ ఆశ్చర్యపోతున్నారు. బాబుగారి కెక్కడలేని పేరొస్తుంది. ఇంత తెలివిగలవాడివి....నువ్వెందు కింతకష్టంగా మాట్లాడుతున్నావో.... నీ హృదయంలో ఏదోబాధవుంది. చెప్పుకోలేకున్నావు. చూడునాయనా : దాసు దాపరికం అంటేఏమిటో ఎరగడు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్టు అడిగేస్తాడు; మరేమనుకోకేం ?

కవి : దాసూ : పాతిపెట్టినదయ్యాన్ని మరల పైకిలాగుతున్నావు.

దాసు : నీకంతకష్టం కలిగించేటట్లయితే నేనేంపలకను. నువ్వంటేవున్న అభిమానంకొద్దీ ఈమాత్రమన్నా పలికాను కాని—

కవి : అదికాదు దాసూ : మీరు పుణ్యాత్ములు :

దాసు : పుణ్యాలు పాపాలు మనకెందుకు నాయనా పేదోళ్ళకి ?

కవి : నిజం దాసూ : మీరు పుణ్యాత్ములు కనుకనే బ్రతుకుతున్నారు. మీరు బ్రతకటమేకాదు. మిమ్మల్ని ఆశ్రయించుకున్నవారిని బ్రతికిస్తున్నారు. కాని కవులలాకారు. కవులు దౌర్భాగ్య దామోదరులు. కవులు బ్రతకటానికి వీలేదు.

దాసు : కవులు. కవులు అని వూర్కే అనటందేనికి ? అయితే నాయనా ఎందరో మనుష్యులు బ్రతుకుతున్నారే. కవులు మనుష్యులుకారా ?

కవి : నీకుతెలీదు దాసూ : నిజంగా కవులు బ్రతకటంలేదు. కవులు బ్రతకటానికి పుట్టలేదు.

దాసు : ఎవ్వడూ బ్రతకటానికికాదు పుట్టింది. ప్రతిఒకడూ చావటానికే

కవి : అదికాదు. అందరిలోకి నేనున్నానే. నేను....పరమదౌర్భాగ్యుణ్ణి. అందుకే ప్రపంచం నన్ను చితకగొట్టేసింది. నన్నొకడినే కాదు. నన్నాశ్రయించుకున్న అమాయక జీవుల్ని తన రాతిచక్రాలక్రింద నలిపేసింది. వాళ్ళెందుకు నన్నాశ్రయించాలి ? ఇంతకీ అది వాళ్ళతప్పుకాదు. శిక్షననుభవించ

టానికి : నాదేతప్పు : అందుకు శిక్ష వాళ్ళుకూడా అనుభవించారు. కాకుంటే కవికి భార్యెందుకు ? బిడ్డలెందుకు ?

దాసు : నెమ్మదిచేసుకొని అసలుకథేంటో చెప్పు; ఆవేశపడకు !

కవి : దాసూ : నే నెన్నాళ్ళనుంచి ఇక్కడుంటున్నానో నీకు తెలుసుగా?

దాసు : దాదాపు రెండేళ్ళయింది.

కవి : అంతకు క్రితంగాద యిది. పేదకుటుంబం నాది. ఉన్నదికాస్తా అమ్మ నాకు బి. ఏ. వరకు చదువు చెప్పించారు వంశాన్నద్ధరిస్తానని ఎన్నో ఆశలు పెట్టుకున్నారు తల్లితండ్రులు. చదువు పూర్తయింది. అస్తీ హరించి పోయింది. అప్పటికే నాకు కవిత్వంలో ప్రవేశం వుంది. ఉద్యోగప్రయత్నంలో కొన్ని సంవత్సరాలు గడిచినవి. దాసూ : కవిత్వంనువ్వెరగవు ! కవి వింత మనిషి. కవి గుమాస్తాకాలేదు. కవి చేయతగ్గ ఉద్యోగాలు చాలా తక్కువ వున్నాయి ఈ సంఘంలో. అంచేత ఏ వుద్యోగాన్నీ అంటిపెట్టుకొని వుండలేక పోయాను. అది నా తప్పేకావచ్చు. కానీ యీ ప్రపంచం నన్ను మోసంచేసింది. కవిగా పెద్ద భవిష్యత్తు కలదని కలలురేపింది. కవిగా బ్రతగ్గలననే స్వప్నంలో నన్ను కూలదోసింది.

దాసు : ఇదిగో నా మాటవిను. శ్రీనాథుడంతటివాడు "కవితన్ చెప్పిన పాదనేర్చిన వృధా కష్టంబె" అని వాపోయాడు. కవిత్వం శుభ్రంగా వుండొచ్చు గానీ, దానివల్లనే బ్రతకాలనుకోటం పొరబాటుకొదూ ? అవన్నీ పోయాయి నాయనా, అది ఏ క్రిష్ణదేవరాయల యుగమో ?

కవి : నిజం దాసూ ! కవిత్వం కడుపునిండని గాలికూడైన కీర్తిని గడించటానికి మాత్రమే ఉపయోగపడింది. ఆకీర్తిని జీర్ణించుకోలేక నా సంసార మంతా మారణహోమమైంది. భార్య పోయింది. బిడ్డలు ఒకరివెంటిడి ఒకరు పోయారు. ఆకలికి, రోగాలికి ఆహుతి అయ్యారు. ఇంకేముంది దాసూ. నా కీ ప్రపంచంతో పని ? నా కవిత్వాన్ని అభినందించి. ఆనందించి తెగ పొగడిన యీ ప్రపంచం నా భార్య బిడ్డలికి యిన్ని గంజినీళ్ళు పోయలేకపోయిందేం ? మమల్ని బ్రతకనిచ్చిందా ? నా పెళ్ళాం మాసరక్షణ కంత గుడ్డపేలిక ఇవ్వ

లేకపోయిందే ? నా కేంపని దానూ ఈ ప్రపంచంతో ? ఈ ప్రపంచంలో ఎలా బ్రత కటం దానూ ?

దాసు : (నవ్వుతున్నాడు)

కవి : ఏమిటి దానూ ! అలా నవ్వుతున్నావు ?

దాసు : బ్రతకటం అనేది ప్రపంచంలో కాకపోతే ఇంకెక్కడవుంటుందా అని.... ఇంకేం ! సర్వసంగ పరిత్యాగివి. ఈ గది, యీ సోఫాలు, కాఫీలు, అన్నిటినీమించి యీ సిగరెట్లు బూదించేయటం ఎందుకూ ? మానేయ్ !

కవి : దానూ ! పరిహాసమాడుతున్నావ్ !

దాసు : పరిహాసంకాదు ! కవులందరూ యిలా కబుర్లుపోగులుగా తయారవుతారేం ? ఇదిగో యీ నొసట ముడుతలు చూడు ! ఈ ముసలి దేహం చూడు. ఈ దేహం ఎన్నికష్టాలు పడింది ? ఈ హృదయం ఎన్ని గాయాలు తిన్నది ? ఈ కళ్ళు ఎన్ని రోజులు ఏకధారగా కన్నీరు కార్చినవి ? కాని, నీలా పిరికిమందు తినలేదే నేను ? నీలా ప్రపంచంనుండి పారిపోలేదే నేను ? ప్రపంచంమీద అలిగి ఏం సాధిస్తావు ? ఎవరిమీద నీ అలుక ? అలిగి నీ స్వశక్తిని, స్వతంత్రతనూ చంపుకొంటావా ? చీకటికొట్టులో కూచొని కళ్ళుమూసుకొని కాలం గడిపేయాలనుకొంటావా ? సోమరిపోతులా బ్రతికిపోవాలనుకుంటావా ? ప్రపంచం విన్ను పోషించాలి ? కవిగా బ్రతకలేకపోతే కూలీగా బ్రతుకు ! అంతేకాని యిలా ఒకరి పంచలో తలదాచుకొని —

కవి : దానూ ! ! !

దాసు : మంచి చెపితే అందరికీ కోపం వస్తుంది. ఆలోచించేవాళ్ళే అరుదు. సరే ! నా కెందుకొచ్చినగొడవ గుమాస్తా ముండాకొడుక్కి-వెళ్ళొస్తా.

(వెళ్ళాడు)

[బాబు వచ్చాడు]

కవి : నమస్తే !

బాబు : నమస్తే !

బాబు : చస్తున్నాం! ఈ సమాజాలతో, సభలతో వేగలేక. అబ్బబ్బ! ఊర్కే మెహర్బానీ కేడవటమేకాని లేకుంటే ఎందుకొచ్చిన అవస్థ యిది? కొంచెం వుదారస్వభావం చూపించేసరికి ప్రతివాడూ పీక్కుతింటానికి మనపై బడతాడుకదా?..... ఎన్నటికని అధ్యక్షులుగా వుంటాం. ఎన్నటికని విరాళాలిస్తాం..... ఇదిగో ఇదేమిటో చూడు. ఎవరో ఆంధ్ర - సారస్వతాభివర్ధనీ సమాజమో ఏమిటో గొడవ - పేర్ల కేం తెగబారెడు; చేసేపని ఏమీలేకున్నా.... అన్నట్లు మరచా. మొన్న సనాతన ధర్మోద్ధారక సమాజంవారు నన్ను అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నందుకు అంగీకారం తెలపాలిందని వ్రాశారే - వాళ్ళకి వుత్తరం వ్రాశామా?

కవి : వ్రాశావండి. (దాసు అకౌంటు పుస్తకాలు తెచ్చిపెట్టి వెళ్లాడు)

బాబు : మనతో ముందుగా చెప్పనూ చెప్పరు - తీరా అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నామని మాత్రం వ్రాస్తారు. చూస్తే యీ సమాజాలు చేసే పనేమీ వుండదు సరిగదా విరాళాలు పీక్కుతినటానకని మనల్ని ఆశ్రయిస్తారు. గద్దల గుంపుల్లా, ఈ అధ్యక్షపదవి లంచంగొట్టి! ఊర. ఇదిగో రఘూ వీళ్ళక్కూడా ఓ వుత్తరం రాసిపెడుతూ నీకు పుణ్యముంటుంది - ఎక్కడని తీరిక చేసుకోను వీటికంతా—

కవి : ఏమని వ్రాయమన్నారు?

బాబు : వాళ్ళేమని వ్రాశారు?

కవి : శ్రీ రావు బహద్దూర్ బాబురావు నాయుడుగారికి (చదువుతాడు)

బాబు : అర. అర. ఆ గొడవంతా నాకక్కర్లేదు. క్లుప్తంగా విరాళమా? అధ్యక్షపదవా?

కవి :విరాళమండీ!

బాబు : విరాళం! ఎక్కడపోసిపెట్టుందని? అసలు ఈసంఘం అమోరించేదేమిటి? విరాళమట విరాళం! ఈ విరాళాలతో మనం దివాళాతీసేట్టున్నాం. పాడుసంఘాలు, పాడువిరాళాలు!

కవి : ఏం వ్రాయమన్నారు?

బాబు : ఊఁ— మీసంఘం ఎప్పుడు స్థాపించారు? ఎందుకు? ఇంతవరకు ఏం చేశారు? వ్రాస్తే మాకు సంతృప్తి కరంగావుంటే పంపుతామని వ్రాయి

కవి : అదికాదండీ! తమరు క్రిందటిసారి అధ్యక్షత వహించినప్పుడు 1000 రూపాయలు వాగ్దానం చేశారటండీ?

బాబు : ఆఁ. వెయ్యిరూపాయలు వాగ్దానంచేశానూ?.... (దైరీతీసిచూసి)
ఆఁ అవును. జాన్యవరిలో— ఇప్పుడు డిసెంబరుకదూ? ఇంతలో ఏం మునిగి పోయింది? మేనర్సు తెలియని బ్రూట్సు! వాగ్దానంచేస్తే తప్పుతామా? ఊఁ— మీరొచ్చి తీసుకెళ్ళాల్సిందని వ్రాయి. అబ్బబ్బ! ఈలాంటి పనులేవో నువ్వు చేసిపెడుతున్నావు గనుక సరిపోతూంది కానీ, లేకుంటే యీ సమాజాలతో సభలతో నాకీపాటికి మతిపోయి వుండేది....

కవి : అవునండీ. నాకు జ్ఞాపకముందండీ: ఈ సమావేశానికి అధ్యక్ష పన్యాసంకూడా వ్రాసిచ్చాను ఆంధ్రసాహిత్యంమీద.

బాబు : ఆఁ. ఆఁ. అవున్నే—

[దాసు వచ్చాడు కొన్ని కొత్తపుస్తకాలతో]

బాబు : ఏమిటది?

దాసు : పుస్తకాలండీ!

బాబు : ఎవరికి?

దాసు : మనకేనండీ!

బాబు : ఎక్కడివి?

దాసు : పోస్టులో వచ్చాయండీ.

బాబు : ఏం పుస్తకాలవి?

దాసు : నేను చదవలేదండీ!

కవి : నేను అర్థరిచ్చానులేండి కొన్ని పుస్తకాలకి. అవై వుంటాయి.

దాసు : ఆఁ - అవునండీ

బాబు : ఓ! అలాగా! రింటిలో ఎవరో ఒక రుండితీరుతారు

యిలా పుస్తకాలు కొని వదేయడానికి. మా తండ్రిగారికి పుస్తకాలంటే ఎంతో సరదా. ఆ పెద్ద లైబ్రరీ మా యింట్లో చూచావుగా — అదంతా మా తండ్రి గారు కొన్నదే. ఆయన బ్రతికి వున్నంతకాలం ఆ పుస్తకాలన్నీ చదవండిరా అని ఒకటేగోల. మా శోభమాత్రం అన్నీ చదివేసింది. మనకెక్కడుంది తీరిక ?.....ఎంతయింది ?

దాసు : పాతికరూపాయలంది !

బాబు : సరే— (రంగడు బ్రాంది సీసాలు తెచ్చిపెట్టి వెళ్ళాడు.)

దాసు : (వెళ్ళాడు)

బాబు : కవిగారూ ! కొత్త పుస్తక మేమన్నా వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : ఆలోచిస్తున్నా కొత్తది మొదలెట్టాలవి.

బాబు : ఏంవ్రాసి ఏం ప్రయోజనం? అలా మూలపడేసివుంచటాని కెందుకూ వ్రాయటం? నీ తత్వమేమిటో నాకేం బోధపడుటలేదు ఇన్నాళ్ళూ చూచాను నువ్వుగా ఏమన్నా చెప్తావేమోనని. ఉపయోగం లేకపోయింది. చూడు ! అసలు అచ్చుపడి ప్రపంచంలో ప్రచారమై నలుగురూ చదువుకుందుకు కాకుంటే మరెందుకూ వ్రాయటం.....ఏమంటావ్? ఇప్పటికేవో రెండు పుస్తకాల పూర్తయినవన్నావు. అవి రెండూ యిలా యివ్వు. నువ్వు అడగక పోయినా నేనే అచ్చుకు పంపుతా.

కవి : అచ్చువేయిస్తారా? నా పుస్తకాలా?

బాబు : అవును. ఏం? అచ్చువేయించుకునే వారంతా మహా నీకన్నా దిగ్భావారేం? అసలు యీ కాలంలో ప్రెస్ లెక్కువైనకొద్దీ ప్రతి చెత్తపుస్తకమూ అచ్చుకావటమేగా? ఇంకో రహస్యం చెబుతాను విను. ఇప్పటికప్పుడు వ్రాసింది అచ్చయిపోవటం చాలామంచిది ఎంచేతంటే ఇంకా కొన్నాళ్ళకి ఏ కవికో ఇదే ఐడియా కలిగిందనుకో. వ్రాసి ప్రింటుచేస్తాడనుకో. అప్పుడు మన దేమవుతుంది? తీరా కాపీ అనేస్తారా? కవిగా వుండి నీకీమాత్రం వ్యాపార రహస్యం తెలీలేదంటే చాలా శోచనీయమే! అచ్చయితే చాలురా భగవంతుడా అని అటమటిస్తున్న కవులెందరు లేరంటావు? అవిరెండూ నవలలేనా?

కవి : కాదు ఒకటి వద్యకావ్యం : ఇంకోటి పాటల సంపుటి

బాబు : పాటల సంపుటి : ఆఁ, అవును ప్రణయజ్వాల అనికదూ ? చాలా బాగున్నాయి సుమా : ఒకటి రెండు శోభ పాడుతూంటే విన్నా. అలాంటివి బూజుపట్టి పోవడం నాకేమీ ఇష్టంలేదు. ఏం ? ప్రెస్సుకు పంపేమన్నావా ?

కవి : ఊమించండి. నా పేరు వెల్లడికావటం నాకిష్టంలేదు నాలో ఆరి పోయిన ఆశలను మరల ఎందుకు రేపుతారు ? ఇప్పుడిప్పుడే మానుకొస్తున్న మనసులోని గాయాలను మరలా కెలక్కండి : నాకేమీ అక్కర్లేదు. ఇలా బ్రతికి, పోతేచాలు :

బాబు : ఊఁ—నిన్ను మొట్టమొదటి రోజు నేను కలుసుకున్నప్పుడేలాగున్నావో ఇంకా అలాగే వున్నావు : ఏమో నీ యిష్టం ఇదిగో రఘూ నీవు తెలివిగలవాడివనీ, అభివృద్ధిలోకి రావాల్సినవాడవనీ నిన్నుచూచిన రోజే అనుకున్నా. అనుకునే నిన్ను చేరదీశా. జరిగిపోయిన దాన్నంతా మరిచి పోయేందుకు మంచి వాతావరణం వుండాలని నిన్ను మాయింట్లోనేవుంచుకున్నా కానీ అదేమిటో, నీలో ఇంకా ఆ నిరాశపోలేదు. ఈ ఇంట్లోకూడా నీకేదన్నా కష్టంగా వుందా ? చెప్పు :

కవి : ఊమించండి అలాంటిదేమీలేదు. మీ అభిమానానికి నేను ఆజన్మాంతం కృతజ్ఞుడిని,

బాబు : ఆఁ—అదంతా ఎందుకులే : మాయిల్లు తరతరాలుగా యీలాగే సంస్థానంలా జరిగిపోతూంది. కవిపోషణ, కవితాగోష్టి అంటే మానాన్నగారి కెంతో సరదా; నాకు బాగాజ్ఞాపకముంది. మానాన్నగారి వెంట ఎప్పుడూ ఒక పండితుడుండేవాడు. ఆయన ఒకపట్టు పొడుం పీల్చి మా నాన్నను పొగుడుతూ గడగడా వంద కందపద్యాలు చెప్పేసేవాడు.

కవి : చాలా గొప్పవాడే !

బాబు : ఆఁ అవి పాతకాలాల్లే ! ఇప్పుడూ అలాంటి కవులున్నాయి కానీ రకంకొంచెం మారిందంతే ! అయితే అచ్చక్కర్లేదంటావ్ ?

కవి : క్షమించండి—మీ మాట కాదంటూన్నాననుకోకండేం !

బాబు : పోనీలే - నీకిష్టంలేకుంటే అక్కర్లేదు - ఆ పుస్తకాలిలా యివ్వు! చదివే నా యిస్తా.

కవి : శోభ దగ్గరున్నయి, తెప్పించనా ?

బాబు : అక్కర్లేదులే - నేను తీసుకుంటా.

దాసు : [వచ్చాడు] బాబూ : తమకోసం.....

బాబు : ఎవరు ?

దాసు : ప్రెస్ అతనండి లోనికిరమ్మంటారా ?

బాబు : చూచావా ? (కవితో) ప్రెస్ అతన్నికూడా రమ్మన్నాను. నువ్వ క్కరలేదంటున్నావు; నేనేంచేయను? దాసూ ! కవిగారెంతచెప్పినా వినడంలేదు. అక్కర్లేదు. వెళ్ళమను.

దాసు : పుస్తకాలు పూర్తయినాయటండి. మీరొకసారి చూచి బిల్లు చెల్లిస్తారేమో నని.

కవి : ఏం పుస్తకాలండీ ?

బాబు : ఆఁ. ఏదో మున్సిపల్ రసీదు పుస్తకాలు. వెధవ ! తెలివి మాలినవాడు. ఆ బిల్లు ఆఫీసులో ఇవ్వమను - ఇక్కడెందుకు ?

దాసు : అవికావండి - ఏవో !

బాబు : దాసూ ! మహా తెలిసినట్లు మాట్లాడకు. వాడుసరే - నీకూ ముసలితనంలో మతిపోయిందేం ?

దాసు : ఈ కాలంలో వయసువాళ్ళకే పోతుందండి.

బాబు : (ఉరిమి చూచాడు)

దాసు : (వెళ్ళాడు)

బాబు : O! 4 O'clock!

[కొండయ్య రోజుకుంటూ పరుగెత్తుకొచ్చాడు]

కొండయ్య . బాబూ, బాబూ ! పెమాదం పెమాదం ! పెమాదంజరిగింది!

బాబు : (ఆదుర్దాగా) ఏం జరిగింది ?

కొండయ్య : ఈరడి శెయ్యి మెసిన్లో సిక్టాని యిరిగిపోయిందండీ. రకతం ఎల్లవలై పారిపోతుందాది. సుహ తప్పిపోయి పడుండాడు బాబయ్యా :

బాబు : (తాపీగా కూర్చొని సిగరెట్టుపీల్చి పొగ వదుల్తూ) తప్పెవరిది?

కవి : (బాబు ప్రశ్న కవిని కలవరపరిచింది)

కొండయ్య : తప్పెవరిదై తే ఏంబాబయ్యా : ఆడిశెయ్యి ఇరిగిపోయింది. ఆడి పెల్లాం బిడ్డలు గోడు గోడున ఏడ్చిపోతుండారు. తమ రొకసారి దయ శెయ్యింది బాబయ్యా : అనుపత్తిరిక్కుడా మోసుకెల్లలా; పడేసుండారు ; ఎంత పెమాదమో ఏమో :

బాబు : మెషిన్లో ఏమీ లోపం లేదుగదా?

కొండయ్య : అయన్నీ సూసుకోలేదండీ: ఆడుపడ్డాడు. పాక్టరీ పాక్టరీ ఒక్కసారి కెవ్వమన్నది. నా మతోయింది. తమకాడికి పరుగెత్తుకొచ్చా.

బాబు : ఫ్యాక్టరీపని మొదలెట్టేపూర్వం మెషిన్లన్నీ సరిచూశారా ?

కొండయ్య : సూశారండి. అప్పుడన్నీ బాగుండయి.

బాబు : మరి ప్రమాదం ఎలా జరిగింది ?

కొండయ్య : ఆడి కర్మ : నన్నడిగితే నేనేం పెప్పను ?

బాబు : ఆయిల్ మెన్ గా వుండి ఆ మాత్రం మెషిన్ల బాగోగులు తెలియవా ? సరే : నువ్వెళ్లు. నేనొస్తా —

కొండయ్య : శిత్తంబాబూ : (వెళ్ళాడు)

బాబు : (త్రాగి) త్రాగుబోతు వెధవలు : తప్పత్రాగివచ్చి దేహంమీద ప్రజ్ఞలేకుండా పనిచేస్తూంటారు. చెయ్యి తెగిందంటే యెందుకు తెగదూ ? మదించిపోతారు వెధవలు.

కవి : త్వరగావెళ్ళండి పాపం : ఎంత ప్రమాదమో ఏమో :

బాబు : ఆఁ ఫ్యాక్టరీఅంటే యిలాంటి ప్రమాదాలు జరుగుతుంటాయిలే ;

[వెళ్ళాడు]

దాసు : [అక్కొంటు పుస్తకాలు తీసుకెళ్ళటానికి వచ్చాడు] ఏంబాబూ, అలాచూస్తున్నావు ?

కవి : ఫ్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగిందట దాసూ :

దాసు : మన ఫ్యాక్టరీలోనే ?

కవి : అవును దాసూ :

దాసు : మనకేం ప్రమాదాలు రావే ?

కవి : ఎవరో వీరయ్యట, కూలీ. చెయ్యి విరిగిపోయిందట; బాబుగారు కూడా వెళ్ళారు.

దాసు : బాబు వెళ్ళిమాత్రం ఏంచేస్తారులెండి ? విరిగినచెయ్యి అతుక్ తారా ? తప్పెవరిదో విచారించుకొస్తారు. అంతేగా ?

కవి : అంతేనా దాసూ ?

దాసు : అంతేకదా నాయనా ! చెయ్యి విరగడమంటే వూర్కే విరుగుతుందా ? తప్పెవరిదో వుండాలికదూ ? యజమానులు విచారించాల్సిన మొదటి విషయమేఅది ! అయినా మనకెందుకులే ! (వెళ్ళాడు)

రంగడు : (గ్లాసులు పట్టుకెళ్ళటానికి వచ్చాడు) బాబుగారెళ్ళారాండి ?

కవి : ఫ్యాక్టరీకెళ్ళారు రంగా ! ప్రమాదం జరిగిందట !

రంగడు : ఏంటి బాబూ ! ఫ్యాక్టరీ తగలదా ?

కవి : కాదు రంగా !

రంగడు : కారు దాసయిందేం !

కవి : కాదు రంగా ! మెషిన్లో చిక్కుపడి ఒక కూలీ చెయ్యి కిగి పోయిందట !

రంగడు : నిజంగానా ? ! !

కవి : అవును రంగా ! ఎవరో వీరయ్యట పాపం !

రంగడు : ఈరయ్యే ! (గ్లాసులు క్రింద జారిపోయినవి) మా నాన్నే : మా నాన్నే ! మా నాన్నే ! (వెళ్ళాడు)

[బాబు ఇంట్లోగది. బాబు వైప్ తాగుతూ ఇటటుపవారు చేస్తున్నాడు. కొండయ్య ఒకవైపు నిలుచున్నాడు.]

బాబు : ఊహ అయితే ఏమంటావురా ?

కొండయ్య : అనేదేముంది బాబయ్యా తమకు తెలవంది ?

బాబు : అదే! అదే! మాకు తెలియందేమీ లేదని మీరు తెలుసుకున్నారా అని ఇప్పటికైనా ?

కొండయ్య : తమరు సెప్పాలా బాబూ ? ఏనాడో తెల్పుకున్నాం.

బాబు : ఒరే! ఇదిగో, మీ నాయన పోయేటప్పటికి నువ్వు చాలా చిన్నవాడివి. మీ నాయన మాదగ్గర పనిచేసి ఎంతో అభిమానం, నమ్మకం సంపాదించుకున్నాడు. నువ్వు ఆ అభిమానం సంపాదించుకో. మనిషన్న తర్వాత కృతజ్ఞత వుండాలిరా ! ఏమంటావ్ ?

కొండయ్య : శిత్తంబాబూ ! మాలో వుంది అదొక్కటే అనుకుంటా దొరా !

బాబు : సరేలే! వీరడి కొచ్చిన ప్రమాదం నాకూ ఎంతో కష్టంగా ఉందిరా ! వాడికి శాశ్వతంగా సహాయం చేయాలని వుందిరా !

కొండయ్య : శిత్తం దొరా ! పిల్లా జిల్లాకలోడు. తమరు దయసూడకుండా వుంటే ఇంకెవరు సూత్తారు బాబూ !

బాబు : కొండయ్యా! దేవికెవరు కారణంరా యీలోకంలో? మనం వూర్కే అనుకోవటమేగానీ మనం అనుకోకుండానే ఎన్నో జరుగుతుంటాయి. వీరడిచెయ్యి విరిగిపోయిందా, తప్పెవరిదైతేనేం. విరిగిపోయింది. ఇకముందు విషయం ఆలోచించాలిగాని దీనిని గురించి 'నువ్వు నువ్వు' అని మనం పీకులాడితే ఏమిలాభం చెప్పు. యీవిషయం వూరికే పొక్కించుకోవటంవల్ల మీకు

వచ్చేలాభం ఏమీవుండదు. మీవాళ్ళతో చెప్పి ఇది యిలా సర్దేయండి. అవసరమైతే మిమ్మల్ని ఆదుకోవాల్సిన బాధ్యత మాకుందిరా; సరేనా?

కొండయ్య : మన్నించండి దొరా! మాసంగంతో మాట్లాడిగాని ఏదీ వెప్పలేను.

బాబు : ఈసంఘాలేరా మీకడుపు కొట్టేస్తున్నవి. కూచున్న కొమ్మని నరికేసే బాపతురా మీది.

కొండయ్య : ఏంబాపతోబాబు; ఏబాపతై తే ఏం? మానాయన, మానాయన నాయన—అందరూ మీపాదాలకాడ పనిసేసి బతికినోళ్ళు. నేనూ పనిసేతుండా. ఇన్నితరాలు గడిసినై. ఇందరం పనిసేశాం; కానీ ఒక్కరన్నా ఒక్కరోజున్నా హాయిగా కడుపునిండా తిన్న పాపానపోలేదు. అదేంకర్మో! మాపాలెం సంసారాలన్నీ ఇట్టాగే తగలడతాండయి. ఇక నా బిడ్డలు. నా బిడ్డల బిడ్డలుకూడా ఇట్టాగే సగం కడుపుకి తిని సావాల్సిందేనా అని దొరా మా ఏడుపు!

బాబు : మేం మాత్రం ఏమయ్యారా? మేమేదో బంగారం తింటున్నామనికదూ మీ అభిప్రాయం.

కొండయ్య : బంగారం తింటంలా దొర; మాపాణం తింటున్నార; మారకతం మాంసం తింటున్నారు.

బాబు : (పెద్దగానవ్వి) పిచ్చివాడ! మేమామాత్రం వుండబట్టేకదూ? మిమ్మల్ని అయ్యోపాపం అనగలుగుతున్నాం అదంతా ఎందుకులే; ఇ...గో తీసుకో.

కొండయ్య : డబ్బా బాబు?

బాబు : అవునురా, మీకుకాకుంటే ఇంకెవరికిస్తాం తీసుకో! (నోట్లు యిస్తాడు)

కొండయ్య : లంచం ఇస్తారాబాబు లంచం; మమ్మల్నింకా అబద్ధమొక్కడానికి మమ్మల్నింకా కుక్కల్లాగ ఆడించడానికి, మాసంగాన్ని పడగొట్టడానికి లంచం. మాకేం అక్కర్లేదు మీకాదే వుంచుకోండి! (వెళ్ళాడు)

బాబు : [త్రాగి] వెధవలు

కవి : [వచ్చాడు] ఏం జరిగింది ?

బాబు : ఆ ఏం జరిగింది ? చెయ్యి విరిగిపోయింది ! అతుకుతుందంటున్నాడు డాక్టరు. కట్టుకట్టి ఇంటికి చేర్చించాను. ఎంత చేస్తేనేం ! కృతజ్ఞత లేని వెధవలు; బిభాసీలు ! వీళ్లు లేకపోతే లోకం ఆగిపోతుందనుకుంటారు.

కవి : ఇప్పుడేమైంది !

బాబు : ఆ వీరడు ఆలుబిడ్డలతో సహా అన్నమో రామచంద్రా అని అల్లాడుతూంటే ఆదరించి, చేరదీసి, ఫ్యాక్టరీలో పని యిప్పించి, పని నేర్పించి యింతవాణ్ణి చేశానా ? ఈ రోజు వాడికి ఆపదకలిగిందంటే నాకులేని అభిమానం వీడికి పొడుచుకు వచ్చిందా ? ఆ చౌదరిగాడు ఈ కూలీకుంకలను కొట్టిక్కిస్తున్నాడు.

కవి : చౌదరి ఎవరు ? కాక్మికనాయకుడేనా ?

బాబు : ఆ నాయకుడే ! పనికిమాలిన ప్రతిఒకడూ నాయకుడై పోతున్నాడు. ధనికవర్గం, చైతన్యం. దోపిడి—అని నాలుగు ఎంగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని ! అసలు యీ వెధవలకు ఎక్కడికిపోయిందంటా తెలివి ? వీళ్ళ కుండక్కర్లేదూ కృతజ్ఞత ? నేను ఈరోజు గెంటేస్తే వాడు పెడతాడా తిండి ?

కవి : పాపం దయదలచండి !

బాబు : ఆ మాత్రం నాకు తెలియదూ ? ఆ వీరడి పెద్దకొడుక్కి, పెళ్ళానికి, ఫ్యాక్టరీలో పని యిస్తానన్నానా ? పెద్దకూతుర్ని మనయింటికి పనికి పంపమన్నానా ! ఇంతకన్నా ఎవరు ఏం చేస్తారు ? అసలు యీ మాత్రమన్నా చెయ్యాలని ఎక్కడుంది గనక !

కవి . మరి వాళ్లేం కోరారు ?

బాబు : కోరుతారు, కోర్కెలకేం ? నేనూకోరుతా కొండమీది కోతి కావాలని. హద్దూపద్దూ వుండొద్దూ ! అసలు అర్హత వుండొద్దూ ? వెధవలు ! నష్టపరిహారం కట్టివ్వాలట. తప్పత్రాగివచ్చి ప్రమాదం తెచ్చిపెట్టినందుకు నేను నష్టపరిహారం యివ్వాలట ! ఫ్యాక్టరీరూల్స్, వంకాయలనీ యీ చౌదరిగాడిదంతా

చేస్తున్నాడు. చేయనీ వెధవలు : నీం చేస్తారో చేయనీ : నన్ను బెదరిస్తాటూ ?
మరిమరి వాళ్ళే మాడి చస్తారు : చావనీ వెధవలు : (వెళ్ళాడు)

[చౌదరి వచ్చాడు]

చౌదరి : నమస్తే.

కవి : నమస్తే !

చౌదరి : బాబుగారున్నారా ?

కవి : లోపలన్నారు. మీరెవరు ?

చౌదరి : చౌదరి అంటారు.

కవి : కార్మికనాయకులా ?

చౌదరి : అవును, తమరు ?

కవి : నేను కూర్చోండి రఘు అంటారు.

చౌదరి : కవిగారు మీరేనా ?

కవి : మీకెలా తెలుసు ?

చౌదరి : విన్నాను.

కవి : ఎవరు చెప్పారు ?

చౌదరి : శోభ.

కవి : శోభా, బాబుగారితో మాట్లాడాలా ?

చౌదరి : అవును. మీతోకూడా !

కవి : నాతోనా ?

చౌదరి : ఆ, పాక్టరీలో జరిగిన ప్రమాదంవిషయం విన్నారా :

కవి : విన్నాను.

చౌదరి : మీ అభిప్రాయం ?

కవి : నాకంతా అగమ్యగోచరంగావుంది. నాకభిప్రాయాలే లేవు.

చౌదరి : మీ అవస్థ నాకర్థమైంది. మిమ్మల్నిచూస్తే జాలేస్తుంది.

కవి : నన్ను చూస్తేనా ? ఎందుకు ?

చౌదరి : మీ అమాయకత్వానికి, కాదు - అజ్ఞానానికి.

కవి : మీరు మర్యాదగా మాట్లాడం నేర్చుకోవాలి.

చౌదరి : క్షమించండి. మీరు కవులు,

కవి : నేను కవినికాను.

చౌదరి : కానన్నా మీరు కవులే !

కవి : ఏమిటి బలవంతం ? నేను కవిని కానో అంటే వినరేం ? నేను కవిగా బ్రతకటంలేదు, కవిగా ఎవ్వరూ బ్రతకటంలేదు; నాకు తెలుసు. కవినను కొన్న రోజులలో చావు పొలిమేరల కొచ్చాను. అలా అనుకోటం మానేశాను, బ్రతగ్గులుగుతున్నాను

చౌదరి : పోనీ మీరు పుస్తకాలు వ్రాస్తున్నారా ?

కవి : వ్రాస్తే ?

చౌదరి : ఎవరికోసం వ్రాస్తున్నారు ?

కవి : కేవలం నాకోసం - అంటే !

చౌదరి : ప్రపంచంతో మీ కేలాంటి సంబంధం లేదంటారా ?

కవి : లేదు, లేదు, లేదు !

చౌదరి : ప్రపంచానికి మీతో సంబంధంవుంది.

కవి : అది నా తప్పుకాదు.

చౌదరి : మీరే యిలా మాట్లాడితే నేనేం చెప్పను ? మీ రీ నాలుగోడలలో, ఈ హంసతూలికాతల్పాలలో హాయిగా కూర్చొని మదిరాపానము, ముదితా ధ్యానంతో ఉమ్మర్ ఖయ్యాంలాగా -

కవి : ఓ - అవి నావికావు.

చౌదరి : క్షమించండి.... ప్రపంచంతో మీకు సంబంధంలేదనుకుంటే తీరిపోతుందా? మీ చుట్టూవున్న చీకటిని మరింత దట్టంచేసుకొంటున్నారు, మీ చేతికిసంతెళ్ళను మీరే వేసుకొంటున్నారు. ఒక్కసారి వెలుగులోకి రాండి అర్థమవుతుంది.

కవి : మీరు కాంగ్రెస్సా ?

చౌదరి : కాను.

కవి : కమ్యూనిస్టులా ?

చౌదరి : కాను.

కవి : అభ్యుదయ రచయితల సంఘ సభ్యులా ?

చౌదరి : అదీ కాను.

కవి : చెప్పటానికి జడుస్తున్నారు మీరు.

చౌదరి : మీరన్నవేవీ అంత సిగ్గుపడాల్సిన సంస్థలు కావు. కానీ నేను కేవలం ఒక ప్రజాసేవకుని దృష్టితోనే మీతో మాట్లాడుతున్నాను.

కవి : ప్రజ. సేవ ! అర్థంలేని మాటలంటూంటారు మీరందరూ !

చౌదరి : కవిగారూ ! అజ్ఞాన ప్రజాబాహుళ్యానికి మార్గదర్శకులు కావాల్సినవారు కవులు. దేశంయొక్క సంస్కృతి, స్వాతంత్ర్యం, సౌభాగ్యం సర్వస్వం మీమీద ఆధారపడింది. ప్రజలు మీ కలం గీచినబాటల ననుసరిస్తారు. నా మానవ జీవితంలో అమరవాహిని కవి కవి చిరంజీవి. ఈనాటి విజ్ఞానానికి కా కారకులు మీరు. మీనుండి ప్రజలు వెలుగును ఆశిస్తారు.

కవి : ఆఁ - ఆశిస్తారు, ఆనందిస్తారు, అభినందిస్తారు ! కవిని కడుపు మాడ్చి చంపుతారు.

చౌదరి : పౌరబాటు. మీరు ఎండమావుల నాశ్రయించుకొని, పాము పడగ నీడలలో తలదాచుకొని మీ వినాశనాన్ని మీరేతెచ్చుకొంటున్నారు. ప్రజలక్కావలసింది వ్రాయండి. మీసాహిత్యాన్ని ప్రజాభ్యుదయానికి వుపయోగించండి. ప్రపంచ జీవశక్తి అయిన ప్రజాబాహుళ్యానికి చేదోడు. వాదోడుగా నిలవండి. అప్పుడు ప్రజాబలమంతా మీదే. ప్రజలే మిమ్మల్ని పోషిస్తారు.

కవి : ప్రజ. దేశం, సంఘం, ఇవన్నీ పెద్ద పెద్ద వ్యర్థపదాలు, నాకు తెలుసు. వీటితో నన్ను భ్రమపెట్టకండి.

చౌదరి : సరే. మీయిష్టం : వాస్తవానికి దూరమై పోవాలనుకున్న వారితో వాదించి ప్రయోజనంలేదు. అయినా యిది సమయమూకాదు. స్థలమూ కాదు. వీలుంటే మరల కలుసుకుంటా. తప్పకుండా తమ అభిప్రాయాన్ని మార్చుకోగలరు. కానీ ఒక్కమాట, మీకవితాళ క్తిని దుర్వినియోగంచేయకండి. ప్రజలకపకారం కలిగేలా వినియోగించకండి. అదిచాలు !

కవి : అంటే ?

చౌదరి : ధనికుల దౌష్ట్యాలకు తాళం వేయకండి. ఇప్పటికిది చాలు. ఏనాటికైనా—
(బాబు వచ్చాడు)

చౌదరి : సమస్తే.

బాబు : ఎందుకొచ్చినట్లు ?

చౌదరి : తమతో సంప్రదిద్దామని.

బాబు : సంప్రదింపుల కేముంది ? మీసంకల్పం ఏమిటో సాగించండి. అవకాశం దొరికింది. వినియోగించుకోండి ! (అంటూ వెళుతూన్నాడు.)

[చౌదరి అతన్ని అనుసరించాడు]

కవి : (తలగట్టిగా పట్టుకుని కూలబడ్డాడు.)

శోభ : (శోభ వచ్చింది. కాఫీ తెచ్చి టేబుల్ మీద పెట్టింది. కవితల ఎత్తి చూచాడు) కాఫీ త్రాగండి చల్లారిపోతూంది.

కవి : నాకక్కర్లేదు. శోభా !

శోభ : కాఫీ పడకుంటే కవిత్వంరాదేమో ? అన్నట్లుజాపకమొచ్చింది. నాక్లాసుమేటు ఒకడుండేవాడు; కప్పు కాఫీ. కారా ఖిశ్కీ, ప్యాకెట్టు సిగరెట్లు, ఇస్తే చాలు— గడ గడా పేజీలతరబడి కవిత్వం వ్రాసేళేవాడు. అవునుగానీ, కాఫీకి కవిత్వానికి ఎందుకండీ అంత అనినాభావ సంబంధం ?

కవి : శోభా - దయచేసి —

శోభా : వెళ్ళనా ? మీకంత కష్టంగా వున్నప్పుడు నేనెందుకుండాలి ? వెళతానుగానీ, ఆ కాఫీ త్రాగండి.

కవి : నా కక్కర్లేదు

శోభ : తల నొప్పిగావుందా ?

కవి : అవును, తల బ్రద్దలై పోతోంది. దయచేసి నన్నీలా ఒంటరిగా వదిలేయి యీరోజు.

శోభ : అబ్బ ! నిజంగా కలిపోతూందే ! కాఫీ త్రాగండి -

కవి : (తాగేశాడు)

శోభ : విశ్రాంతి తీసుకోండి - ఆ - ప్యాక్టరీలో ప్రమాదం జరిగింది విన్నారా ?

కవి : జరిగిందట !

శోభ : మీ కిదివరకే తెలుసా ?

కవి : తెలిసింది !

శోభ : పాపం ! రంగడు ఏడుస్తూంటే నా గుండె బ్రద్దలై పోయింది !

కవి : అతనికి ఏలాగుంది ?

శోభ : ప్రాణభయంలేదట. అయినా అతనింక బ్రతికుండి ఏంచేయను. ఆ చితికిపోయిన సంసారానికి మరింత భారం ! అతనొక్కడు గడించి అందరికీ అర్థకడుపు అంబలై నా పోస్తుండేవాడు. ఇక ఆ సంసారంగతి ఏంకావాలి ?

కవి : ఏం కావాలి ?

శోభ : ఏంకావాలి ? రైల్వే ప్లాట్ ఫారంమీద అడుక్కుతినాలి ! అంతగాక ఇంకేముంది ? రెక్కల కష్టం పడేవాళ్ళగతి ఇంకేమౌతుంది ? శరీరం బాగున్నవరకే తిండి ! చెమటోడ్చి, కండలు తిరిగిపోసి, కష్టంచేస్తే గంజిసీళ్ళ ప్రాప్తి ! లేకుంటే అదీలేదు. ఆ సంసారం ఏంకావాలి ? మీరు కవులు ! ఒక్కసారి వూహించుకోగలరా ? వ్రాయగలరా ?

కవి : నువ్వు వాళ్ళను చూచి జాలిపడుతున్నావా ?

శోభ : ఏం ? నేను మనిషినికానూ ? నాకు హృదయం లేదనుకున్నారా ?

కవి : అయితే మీ ఆన్నయ్య ?

శోభ : ఏమన్నారు ?

కవి : ఏమన్నాను ? నాకు మతిపోతూంది - పోయింది. నేనేంమాట్లాడుతున్నానో నేనెరుగను. ఈరోజు ఒక్క గంటగా నాలో ఏదో బాధ ! నాకే తెలియని బాధ. ఎందుకో చెలరేగింది !

శోభ : అలా చల్లగాలికి వెళ్లొద్దాం. వస్తారా ?

కవి : కారులోనా ?

శోభ : నడిచే వెళదాం.

కవి : నేను రాను,

శోభ : కార్లో వెళదాం.

కవి : నేను రాను.

శోభ : అవును. మీరెందుకొస్తారు ? ఎప్పుడూ అరివాటులేందే !

కవి : అవును. నేను కూపస్థ మండూకాన్ని.

శోభ : ఊఁ తర్వాత ?

కవి : నేను చీకటికాటులో కూర్చొని ప్రపంచమంటే ఏమో ఎరుగని అజ్ఞానిని.

శోభ : నేనన్నానా ?

కవి : నువ్వనాలా, అందరిచేతా అనిపిస్తావు !

శోభ : ఎవరిచేత ?

కవి : ఎవరిచేత ? నీకు తెలీదూ ? చాదరితో నన్నుగూర్చి ఏమిచేమిటో చెప్పలేదూ నువ్వు ?

శోభ : ఏమని చెప్పాను ?

కవి : నేను అజ్ఞానినని. ప్రపంచజ్ఞానం లేనివానిణ్ణి—

శోభ : చెప్పాను.

కవి : నిన్నెవరు చెప్పమన్నారు ? నువ్వెలా చెప్పావు ?

శోభ : దానికి మీ అనుజ్ఞకావాలేం ? నేను మీ భార్యనుకాను మీ అదు
పాజ్జల్లో వుంటానికి.

కవి : అవును, నువ్వు యీ యింటి యజమానురాలివి? నీవు ధనికుల
యింటి బిడ్డవు. నేను మీ యింట్లో తిండికి పడివున్న ఒక దౌర్భాగ్యుడిని.
నువ్వు నన్ను పోషిస్తున్నావు: నీకు నన్ను గురించి ఏమన్నా ఎవరితోనన్నా
చెప్పటానికి అధికారముంది ! అంతేనా ?

శోభ : [ఈ మాటలు విన్నకొద్దీ శోభకు దుఃఖం. కోపం అధికమైంది
కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. ఏమేమో చెప్పాలనుకొంది. కాని చెప్పలేకపోయింది.
చివరికి తనకే తెలియక 'అవును' అని మాత్రం అనగలిగింది నిష్ఠూరంగా]

కవి : అవును : నేనంటే నీకెందుకు లక్ష్యముందాలి ? నేను బికార్ని,
నువ్వు లక్షాధికారివి. నేను నీ కాలిక్రింద పడే పురుగుతో సమానం ! కనుకనే
బిల్లులు తుడిచే రంగడి దగ్గరకూడా నన్ను విమర్శించావు.

శోభ : నేనా ?

కవి : అవును, నువ్వే ! నాపాటలు పాటలు కావనీ, నాకవిత్వం కవి
త్వం కాదనీ, నా వ్రాతలన్నీ చెత్తనీ —

శోభ : (ఒక్కసారిగా దుఃఖంపొంగి వచ్చింది, సోఫాలో కూల
బడింది.)

కవి : (కొంచెం కలవరపడ్డాడు) నాకు మతిపోయింది. నేనేం మాట్లా
డుతున్నానో నాకు తెలీదు. రెండు సంవత్సరాలయింది నేను మాట్లాడి. మరల
యీ రోజు మాట్లాడుతూన్నా.....ఎందుకేడుస్తావ్ ?

శోభ : (చటుక్కున లేచింది) ఏడవటం లేదు. నేను ధనికుల ఇంటి
బిడ్డను ! నేను యీ యింటి యజమానురాలిని ! మీరు నా యింట్లోపడి వున్న
ఒక దౌర్భాగ్యులు ! అనండి. అనండి ! కొద్ది కాలానికై నా శోభ అంటే మీ
కర్థం కాకపోదు (వెళ్తుంది)

కవి : శోభా !

(తెరలో)

బాబు : ఖచ్చితంగా చెపుతున్నాను. ఈలాంటివాళ్ళు లక్షమంద. మహా మహా ఎం. ఏ. య. బి. ఏ. య కావలా కాస్తున్నారు వాకిట్లో ! నువ్వెంత, నీ కూలీలెంత ? నిన్ను నీ కూలీల్ని నేననుకుంటే ఒక్క నిమిషంలో నాశనం చేయగలను తెలిసిందా ? హక్కులు ! ఎవడబ్బసొమ్ము ? నీ తాత గడించి పెట్టాడా ?

చౌదరి : మాటలు జాగ్రత్తగా రానీ—

బాబు : గెట్ అవుట్. ఫస్టు ఆఫ్ ఆర్ యు గెట్ అవుట్ !

[కవి బుర్ర యీ సంభాషణతో మరీ తిరిగిపోయింది. వెళ్తున్న శోభ యీ కేకలు విని ఆగింది.]

శోభ : (మెల్లగా కవిని సమీపిస్తూ) ఏమిటా కేకలు ? ఎవరిమీద ?

కవి : చౌదరిమీద.

శోభ : ఎందుకూ ?

కవి : రాయబారం వచ్చినందుకు ! కూలీలు నష్టపరిహారం కావాలన్నా రట వీరయ్యకు. ఫ్యాక్టరీరూల్సు ప్రకారం ఇవ్వాలింది యివ్వమని చౌదరి రాయబారం వచ్చాడు. మెడ గెంటింపులు తీసుకుపోతున్నాడు !

శోభ :

(బాబు ఉగ్రుడై వచ్చాడు.)

బాబు : Damn these beggars ! nothing doing — అక్షరం మార్చను ! ఏం చేస్తారో చేయనీ !

కవి : రాయబార మేమైంది ?

బాబు . రాయబారం లేదు, ఏమీలేదు. మదించిపోయారు వెధవలు ! నాలుగు రోజులు మాడితేగాని దారికి రారు. రఘూ ప్రెస్ కో స్టేట్ మెంట్ వ్రాసిపెట్టు.

కవి : స్టేట్ మెంటా ? ఏమని ?

శోభ : అన్నయ్యా ! మరొక్కసారి ఆలోచించు.

బాబు : ఆలోచించేదేమీ లేదు, బాగా ఆలోచించాం ! ఇక మనం చేయ గల దేమీ లేదు !

శోభ : ఏమీలేదూ ?

బాబు : ఏమీలేదు. లేదని చెప్పేశానుకూడా !

శోభ : అయితే వాళ్ళు చేయగలిగింది చాలావుంది !

బాబు : చేయనీ ! ఏం చేస్తావో చేయనీ ! ఏం సాదిస్తారో సాదించనీ ! నన్ను బెదిరిస్తారూ ? చేయనీ !

శోభ : అనుకున్నవన్నీ సాదించగల రన్నయ్యా ! వాళ్ళు ఒకటయితే మనం చేయగల దేమీలేదు. మన బ్రతుకు వారి కష్టమీద ఆధారపడింది. మనం పని చేయలేం. తిని కూర్చోగలం. అంతే :

బాబు : శోభా ! ముయ్ నోరు !

శోభ : అన్నయ్యా. నా మాటవిను. బీదాబిక్కిని కనికరించక ఇంకెవరిని కనికరిస్తావు ? ఒక్కసారి ఒక్కకలెక్టరుకో గవర్నరుకో చేసేటీపార్టీ అంత వుండదే వారు కోరేది ! వాళ్ళేంచేస్తాయి ! పాపం ! ఆ సంసారమంతా ఆ ఒక్క జీనిమీద ఆధారపడింది. వాడు, వాడి బిడ్డలు నీకెంత శక్తిని ధార పోశారు ? నీకెంత లాభాలు సంపాదించి పెట్టారు ? నీది కేవలం జీవంలేని డబ్బు మాత్రమే ! వాళ్ళు జీవశక్తి ! ప్రాణరక్తాన్ని ధారపోశారు. అతను నీ సేవలో ఆరిగిపోయాడు. కూలిపోయాడు ! ఇప్పుడు వాళ్ళేమవుతారు ?

బాబు : వాడు చస్తే ఏమవుతారు ?

శోభ : నువ్వు నేను చస్తే —

బాబు : షటప్ — (ఈ మాటతోపాటు చెయ్యికూడా కదిలింది. కాని అగింది.)

శోభ : కొట్టలేక పొయ్యావేం ?

బాబు : (ఆ కోపమంతా బల్లమీద చూపుతూ) ఇదిగో - తక్షణం స్టేట్ మెంటు వ్రాసిపెట్టు. ఈ వెధవలు ఏం చేస్తారో చూస్తా. ఫ్యాక్టరీ మెషిన్ల లోపం ఏమీలేదు, తనిఖీ చేయించాం. వాడు త్రాగివచ్చి ఒళ్ళు తీలీకుండా ప్రమాదం తెచ్చుకున్నాడు. నష్టపరిహారం కట్టివ్వాలన్న బాధ్యత యజమాని కేమాత్రం లేదు. చౌదరి పార్టీబలం చేకూర్చుకొనేందుకు యీ అవకాశాన్ని బాగా వుపయోగించుకొంటున్నాడు. మనకూ—వాళ్ళకూ జరిగిన రాయబార విషయంకూడా వ్రాయి తక్షణం వ్రాసిపెట్టు. పేపరుకు పంపాలి.

శోభ : బాగా యోచనచేసే వ్రాయండి తొందరేంలేదు.

బాబు : శోభా - నువ్వెళ్ళు! ఎప్పుడు వ్రాసిస్తావు రఘూ ?

కవి : నాకీ రోజేం బాగులేదు వీలైనంత త్వరలో వ్రాసిస్తాను.

బాబు : తపాలు వేళకు పూర్తిచేయటానికి చూడు. (వెళ్ళాడు)

శోభ : ఏ? వ్రాస్తారా ?

కవి : ఏమిటి ?

శోభ : స్టేట్ మెంట్.

కవి : ఏమని ?

శోభ : తప్పంతా బీదవారిదేనని ?

కవి : ఏమో నేనేమీ వినలేదు! కాదు, నాకేదీ వినపడలేదు!

శోభ : మీకు వినపడలేదూ ?

కవి : లేదు ఉండుశోభా! ఇప్పుడే వస్తా. (వెళ్ళాడు)

దాసు : (వస్తూ) సరస్వతీ నమస్తుభ్యం, వరదే కామరూపిణీ! కావ్యారంభం కరిష్యామి. సిద్ధిర్భవతుమేసదా!

శోభ : ఏమిటి దాసూ, అలా మంత్రాలు చదువుతున్నావు ?

దాసు : కూర్చో తల్లీ, కూర్చో, నీకు కథలుచెప్పి చాలాకాలమైంది. చిన్నతనంలో 'తాత తాత' అంటూ కథలు చెప్పమని చంపుకుతినేగానివి. ఇప్పుడు పెద్దదానివై నావు కదూ ?

శోభ : లేదులే దానూ ? నాకూ ఏమీ తోచటంలేదు. ఏదీ ఒక కథ చెప్పవూ ?

దాసు : చెప్తానులే తల్లీ ! కథలకేం ? కావాలినన్ని ! రాత్రి నాకొక కల వచ్చింది. కలలో సరస్వతి అగుపించి. 'కుమారా ! ఒక కావ్యం వ్రాసి నాపాదాలలో పడవేయకూడదా ?' అంది ! నేను 'అమ్మా ! నేను ఏమీ తెలియనివాణ్ణి. మూఢుణ్ణి. కాటికి కాళ్ళు చాచుకున్న నేనేం కావ్యం వ్రాయగలను ?' అన్నాను. అప్పుడామె 'భక్తుడా ! భయపడకు. యీకాలంలో నీలాంటి వాళ్ళందరూ కావ్య కర్తలౌతున్నారు. కవి కావటానికి చిన్న రహస్యం చెబుతానువిను' అని ఒక రహస్యం చెప్పింది. అమాంతం నేను కవినైపోయాను ! నాకు కవిత్వం వచ్చేస్తోంది - విను —

ఉ॥ రంగులు దిద్ది కమ్మని పరాగము చల్లి మరద బిందువుల్
పొంగులువారజేసి నునుబుగ్గల రేఖలతీర్చి వాసనల్
కొంగునబోసి శిల్పకళ కూర్చినవన్నెల పూలదాలికల్
క్రుంగి, కృశించి ధూళిపడి ఖాయిడ ఎట్లు సహింపనేర్తువో !

శోభ : దానూ ! నువ్వు వ్రాసిందేనా యీ పద్యం ? ఎక్కడో చదివి నట్లు జ్ఞాపకం.

దాసు : ఏం. నేను వ్రాసిందే కావాలనేం ? పిచ్చితల్లీ ! ఇంకొకరి పుస్తకం నుంచి కాటేసి నాదనేవారూ. అమాంతం పుస్తకం పుస్తకం కొట్టేసి తనసేరిట అచ్చువేయించుకొని కవులనిపించుకునేవారూ వున్నారు ! అందులో నేనూ ఒకణ్ణి ! నేనూ కవినే !

శోభ : దానూ ! అలాటి నీచులుకూడా వున్నారంటావా ?

దాసు : తిట్టకు తల్లీ తిట్టకు ! నీ అన్నయ్యను నీవే తిడుతున్నావు !

శోభ : నా అన్నయ్యను తిట్టడమేమిటి దానూ ?

దాసు : పిచ్చితల్లీ ! వట్టి అమాయకురాలివి, అచ్చం తల్లి పోలిక ! ఇంట్లో జరుగుతున్నది ఏమిటోకూడా తెలుసుకోలేని పిచ్చితల్లివి ! ఆ కవీ అలాంటి

వాడే : తన పుస్తకాలు ఏమౌతున్నాయో తనకక్కర్లేదు. అందుకే అవి అలా పేరుమారి అచ్చుపడినవి.

శోభ : ఏమిటి దాసూ నువ్వన్నది ?

దాసు : దాసు దాపరికం అంటే ఏమిటో ఎరుగదు. అందుచేత అనుకున్నది అనుకున్నట్లు అడిగేస్తాడు. మరేం అనుకోకేం ? బాబు యిలా చేస్తాడని నేనూ అనుకోలేదు. కవిగారి పుస్తకాలు తనపేరిట అచ్చువేయించుకుంటాడని కలగన్నామా ?

శోభ : దాసూ ! వృధాగా అన్నయ్యను తూలనాడుతున్నావు. వ్యాసాలు, పుషన్యాసాలు వ్రాయించుకుంటున్నాడని యింత నీచమైన పనికూడా చేస్తాడంటావా ?

దాసు : సరేలే తల్లీ - నీకెందుకు కోపం ? నాది సత్యమైతే రుజువుచేసుకుంటాగా ! ఇన్నాళ్ళకు నీవు యీ ముసలి దాసుని నమ్మనంటున్నావు. మంచిదే ! (వెళ్ళాడు)

శోభ : (ఇటటు పచారు చేస్తూంది)

రంగడు : (వచ్చాడు)

శోభ : రంగా ఏమిలావచ్చావు ?

రంగడు : మీదగ్గిరికే ?

శోభ : నాన్నకెలావుంది ?

రంగడు : అలాగే వుందండి !

శోభ : ఎక్కడనుంచి నువ్వు రావటం ?

రంగడు : ఇంటి దగ్గర్నుంచేనండి.

శోభ : కవిగారు రాలేదూ అక్కడికి ?

రంగడు : రాలేదండి.

శోభ : నీకు దారిలోకూడా కనుపించలేదూ ?

రంగడు : లేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబుకూడ రాలేదుకదూ ?

రంగడు : అవునండి.

శోభ : ఏంపనిగా వచ్చావు ? నాన్నను వదిలెందుకొచ్చావు ?

రంగడు : మీతోచెప్పి, జీతంతీసుకెళ్ళామని వచ్చాను. బాబుగారులేరాండి!

శోభ : లేరు.....రంగా ! ఇదిగో—

రంగడు : పదాండి ? ఇంకా రెండివ్వాలి.

శోభ : ఇది జీతంకాదు రంగా ! వుంచుకో—అయితే పనిమానేస్తావా?

రంగడు : మానేయాలిండి. నాన్నదగ్గరుందొద్దాండి ఒకరు ?

శోభ : అవును నువ్వెళ్ళు; నాన్నను జాగ్రత్త. రంగా ! డబ్బు అవసరమైతే నన్ను కలుసుకో ఏం ?

రంగడు : అలాగేనండి.

శోభ : సరేవెళ్ళు; నాన్న నీకోసం చూస్తూంటాడు.

రంగడు : ఎళ్ళొస్తానండి (కాని వెళ్ళలేక ఏడుస్తున్నాడు; శోభ అతన్ని దగ్గరకు తీసుకొని)

శోభ : వూర్కో రంగా ! ఎందుకేడుస్తావ్ ! అప్పుడప్పుడు నేనొచ్చి చూస్తూంటాగానిన్ను. వెళ్ళు.

రంగడు : (వెళ్ళలేక వెళ్ళాడు)

[వీరయ్య పూరిగుడివె : కుక్కినులకమంచంమీద వీరయ్య చెయ్యికి కట్టుకట్టు కొని పడుకొని వున్నాడు. కొండయ్య ఇటటు తిరుగుతున్నాడు చుట్టచుట్టుకొంటూ రంగడు వీరయ్య మంచం వ్రక్కన విలుచొని వున్నాడు. ఒక్కక్షణం విళ్ళబ్బం - ఇంతవరకూ ఊరుకున్న రంగడు వున్నట్లుండి తోరుమని ఏడుస్తున్నాడు.]

కొండయ్య : ఏంట్రా అది ?

రంగడు : నువ్వా మెసిన్ల జోలికెందుకెళ్ళాల్సాన్నా : (ఏడుపుతో కలిసి వచ్చినవీమాటలు.)

కొండయ్య : ఊఁ కావాలని నెయ్యెట్టాడ్రా, మెసిన్లో, తెగిపోవాలని : మారాజుల దయగదంట్రా యిదంతా ? ఎంతసేపూ బండళాకిరీ సేయించుకొని లాబాలు లెక్కెట్టుకోటంతో సరి గానీ, మెసిన్ల మంచి నెబ్బరతో ఆళ్ళకేంపని? నాకు తెలుసు - ఎప్పుడో యీ పెమాదం జరుగుతుందని.

వీరయ్య : సౌదరిబాబు ఎక్కడరా ?

కొండయ్య : ఆ మారాజుకాడికెళ్ళారు మాటాట్టానికి. ఈయన ఎత్రి గానీ, మారాజు లింటారా మనగోడు ? అచ్చరం ఇంటాడనా ? నా కేం నమ్మకం లా !

వీరయ్య : ఈరోజుకు శిట్టెడు నూకల్లేవురా యిందో !

కొండయ్య : లేకుంటేయేం : ఆ మారాజుసురికి అందరం యేకంగా నత్తాం : సంతోషిత్తాడు. అంద రిళ్ళకాదా అట్టాగేవుంది. ఈరోజేగా జీతాల్లోజా, పెప్రోకొట్టినా పైసావుండదొక్కడికాదా :

వీరయ్య : ఎల్లి ఆ నాలుక్కాసులు పట్టుకొచ్చుకోండిరా :

కొండయ్య : అగు ! బలే శెప్పావుగానీ ! ఇదేదో అటోయిటో తేలిపో వాలి. అందాకా జీతాలక్కర్లా నాతాలక్కర్లా !

వీరయ్య : మారాజులతో మనకెందుకొచ్చిందిరా ? ఆళ్లెంసేసినా సాగుతుంది. మనం మాడిసావాల్సిందే ? నామూలాన మీరందరూ కట్టపట్టం దేనికి? పెప్పు ! కొండయ్యా ! నామాట యిని ఎల్లండి, ఆరూక లైచ్చుకొని పిల్లలకంత అంబలి పోయిందిరా ! నా వుసురికి పిల్లాజల్లా అల్లాటందేనికి ?

కొండయ్య : ఊర్కో మా(వా ! నీకు తెలవనూతెలవదు, నెప్పై యిననూ యినవు ! సౌదరయ్యగారికి తెలవందా ? ఆయనన్నీ సూసుకుంటారు. ఆయనెట్టా నెప్పై అట్టా శేత్తాం.... రూల్సు పెకారం యియ్యాలి నదాన్నే ఎగ్గొట్టాలని సూత్తుందాదే ఆ మారాజు—

రంగడు : అయ్యా ! ఇదుగో పదిరూపాయలు.

వీరయ్య : పదిరూపాయలే !

కొండయ్య : నీజీత మంట్రా ?

రంగడు : కాదు మా(వా !

కొండయ్య : మరి ?

రంగడు : మరి - సోబమ్మ సాలానుంచిది మా(వా ! (యీమాటకు ముందే శోభ వచ్చింది. యీమాట విని చటుక్కున బయటికి వెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడలేదు శోభను)

కొండయ్య : ఆఁ ! అదే మంచిలెద్దూ, గుడ్డిచో మెల్ల ! ఒరే ! మారాజుల్లో కూడ మంచోళ్ళుంటారంటే నమ్మకు !

రంగడు : లేదు మా(వా ! నీకుతెలవదు. సోబమ్మ ఎంతో మంచామె. నాన్నను స్వాస్థ్యాని కొచ్చింది. పాపం, ఎంతో కట్టమేసిందామెకు నాన్ననుసూసి, పది రూపాయలిచ్చింది మా(వా !

కొండయ్య : ఇచ్చిందీ ? శించి ఆడనే యిసిరికొట్టక పోయినా ! ఎదవ యచ్చిందట యిచ్చింది ! నాతో శెప్పకయీకబుర్లన్నీ. అంత మంచిమనుషే గనకైతే తనసొంత అన్నేగద. పెప్పి ఒప్పించ లేకపోయింది ! దయంట దయ ! రకతంతోపాటు తాగేసి, లచ్చలు లచ్చలు మూలుగుతుంటే, పది రూపాయలిసిరేతారు. అదంటరా దయ ! ఆళ్ళేసే పాత పెప్పుల ఎలుండవు

యాపది రూపాయలు : ఆమెకా కార్లు, సోకులు, కోకలు, ఎక్కడనుంచి వచ్చినయంటా, మనశెమట గాకుంటే : మానుకోమనగూడదూ ఆయన్నీ : మానుకొని మనల్ని బతికించగూడదూ - ఇట్టాసంపకపోతే : - బిచ్చ మిత్తుం దంటరా - సిగ్గులే, నేనైతే ఇసిరి గొట్టే వాడినాబిచ్చాన్ని : దయంట దయ : ఇయన్నీ మనల్నిబోల్తా గొట్టించటావికేసే ఏసకాలు : నాయప్పెకారం ఇయ్యా ల్పింది యీకుండా ఎగేసి, దానాలు శేస్తారు, దానాలు :

(యా మాటలంటూండగా ఇంత వరకూ వింటూ బయటవున్న శోభ వచ్చింది)

శోభ : ఆపు :

రంగడు : అమ్మగారు :

వీరయ్య : అమ్మగారే : :

కొండయ్య : అ-మ్మ-గా-రు : : :

(ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం)

(శోభ ముఖంలో ఒకవింత కాంతి వుందిప్పుడు. క్రొత్త అందం అగుపిస్తూవుంది ఆమెలో. కాని నిలచోలేకుంది. మూర్ఛవచ్చి పడిపోయే మనిషిలావుంది ఒక్కక్షణకాలం. ఆతరువాత తెప్పరిల్లింది. కళ్ళకొసలలో రెండు కన్నీటి బొట్లు నిలచివున్నవి.)

శోభ : రంగ : ఆరూపాయలిలా యీ :

రంగడు : (ఇచ్చాడు)

శోభ : ఇదిగో—తీసుకో—(కొండయ్య కిస్తూంది)

కొండయ్య : (జంకుతున్నాడు)

శోభ : తీసుకో—పరవాలేదు; నేనునీకు దానం ఇవ్వటంలేదు; కనికరించి యివ్వటంలేదు. తీసుకో—

వీర : మన్నించండమ్మా : తెలివిమాలిన ఎదవ—ఏదోకూశాడు,

శోభ : (వినిపించుకోలేదు) తీసుకోబాబు : ఇదిమీకష్టార్థితం. మీసొమ్ము. నాదికాదు. నిజం పలికావు; నీమాటల్లో నాకుదివ్యప్రబోధం అందిచ్చావు. నీలో

దేవుడు మాట్లాడినాడు. నన్నుగురించి యింతవిశదంగా నాకెప్పుడూ తెలియదు. ఇంతవరకూ నేనెంతో మంచివాన్ననే బావిస్తున్నాను. గర్విస్తున్నానుకూడా : కాని మంచితనమంటే ఏమిటో నేర్పావునువ్వు. నేనుమీకు దానంచెయ్యటంలేదు: మీసొమ్ము మీకు చేరుస్తున్నా. అంతే :

(కొండయ్య ఒక ప్రతిమలా ఆ రూపాయలందుకున్నాడు)

నువ్వన్నట్లు యీ షోకులు. యీ కార్లు, యీ భోగలేనన్ను దోపిడికి తరుముతున్నాయి. వీటినాశించే మిమ్మల్ని మేముపీడించటం. వీటిని నీసందే శానుసారం యీక్షణమే త్యజిస్తా :

[అందరి కళ్ళల్లో నీళ్లు తిరిగినవి. కొండయ్యకుకూడా. శోభకళ్ళల్లోనిలిచి వున్న ఆ రెండు కన్నీటిబొట్లు నేలరాలిపోయినవి. వెళ్ళటాని కిటుతిరిగింది శోభ. వీరయ్య అగుపించాడు. అతని దగ్గరకెళ్ళి ఎంతో ఆప్యాయంగా ఆ విరిగిన చెయ్యి నిమిరింది. వీరయ్య వివశుడయ్యాడు... శోభ వెళ్ళా]

శోభ : కవిగారొచ్చారా ?

కొండయ్య : రాలేదండి.

శోభ : చౌదరిబాబు ?

రంగడు : ఆయనకూడా రాలేదు.

కొండయ్య : దాసు తమకోసం వచ్చేళ్ళాడమ్మా :

శోభ : వచ్చి వెళ్ళాడా ? కవిగారొస్తే వెంటనే యింటికి రమ్మను; చాలా అవసరమైన పనుంది. తప్పకుండా రమ్మన్నాని చెప్పు (వెళ్ళింది.)

వీరయ్య : సుట్టూపట్టూసూసి మాట్లాడొద్దంటరా ఎవవా ! నోటికొచ్చినట్టు కూయటమేనా ?

కొండయ్య : ఊఁ ఏం మునిగిపోలా :

వీరయ్య : మునిగిపోలా (చాలాకోపం వచ్చింది. తన్నేవాడిలా లేచి చెయ్యెత్తబోయాడు. బాధవల్ల పడుకున్నాడు)—

రంగడు : నే సెపితే ఇన్నావా మావా ? సూళావా ఎంత మంచామో ?

కొండయ్య : ఏమోలే, ఎవరు సూశారు :

వీరయ్య : ఎదవ : ఒట్టిబండ యెదవని :

కొండయ్య : ఒరే, జాగ ర్తగా సూత్తుండు—ఇప్పుడేవస్తా—

(కొండయ్య వెళ్ళాడు)

(చౌదరి, అతనివెంట కవి వచ్చారు)

రంగడు : నాన్నా : కవిగారొచ్చారు :

వీరయ్య : కవిగారే : దయశెయ్యండిబాబు : దయశెయ్యండి (నమ స్కారం చేయటానికి చెయ్యెత్తుతాడు, ఒక్కచేయే వస్తుంది. తనకింకొకచెయ్యి పోయింది; అప్పుడే జ్ఞాపకంవచ్చినట్లు పసిపిల్లవానిలా ఏడుస్తాడు) దండం పెట్ట టానికై నా చెయ్యి లేకుండా పోయింది బాబయ్యా :

(కవి వీరయ్యమంచం దగ్గర నిలబడ్డాడు వూర్కేచూస్తూ)

వీరయ్య : అరే : రంగా - ఆమంచం అట్టావాలవరా : మాకూలోళ్ళు కట్టాలెంత బాగా రాశారండీ తమరు! మామీద దయసూపే వాళ్ళు మీరొక్కరే బాబు. సల్లని ఏళప్పుడు తల్చు కొంటూంటాం మిమ్మల్ని. మీరెంత రాత్తే మాత్రం ఏం? మాగతింతగానే వుందీనాటివరకు. మారాజుల మనుసు మారదు మారంగడు మీపాటలన్నీ ఎంతో బాగా పాడతాడు; ఆపాటలంటే మాపాటం మాపల్లె పల్లెకు. ఒరే రంగా పాడినిపించరా ?

రంగడు : ఆపాటలన్నీ ఈరివికావు నాన్నా.

వీరయ్య : మనపాటలు రాసిన కవిగారు కాదంటరా ? కవి (కళ్ళల్లో నీళ్ళుతిరిగాయి, మంచంలో కూలబడ్డాడు. 'పట్టుకోండి నాయాళ్ళు; పారిపోతున్నారు' అనికేక కొండయ్య నెత్తిమీద దెబ్బతో నెత్తురుకారుకుంటూ వచ్చాడు)

కొండయ్య : పారిపోయారు ఎదవలు; ఎదట బడుంటే బుర్రరామ కీర్తన పాడించే వోణ్ణి.

చౌదరి : కొండయ్యా : ఏమిటది ?

కొండయ్య : దొంగపోటు పొడవటానికొచ్చారు మొనగాళ్లు. నిలిసుంటే తెలిసేది కొండయ్య తడాఖా.

చౌదరి : రంగా ! నీళ్లు పట్టుకురా ! (పంచ చించి కట్టు కట్టి. మిగిలిన పంచ తడిపి ముఖం తుడుస్తున్నాడు)

వీరయ్య : ఎవర్రా పెద్దోడా ! ఆమొనగాళ్లు? సాటు మాటుంచి సాదించే వస్తాదులు !

చౌదరి : ఇంకెవళ్లున్నారు ? బాబుగారి బంటు. కలవాళ్లు బీదలను సాదించే చివరి ఉపాయం యిదే. ఇంకా మనలోనూ కొందరున్నారు. కనుకనే మనగతిలా వుంది !

కొండయ్య : ఏం సాదిస్తారులే బాబూ !....అయితే ఏమైనట్టు బాబూ ఎళ్ళిన పని ?

చౌదరి : ఏమీ కాలేదు.

కొండయ్య : ఎందుకవుతుంది ? నాకుతెలుసు ! నేనప్పుడే అన్నా. ఇట్టా బీదోళ్ళ కడుపులు కొడితేకదా బాబులు మారాజులయ్యేది. ఆయనెందుకొప్పు కుంటాడు ? ఇన్నావా మా(వా ? ఏమీ కాలేదంట ! నే నెప్పే యిన్నా ?

వీరయ్య : ఇనకపోతే మనం ఏం జేత్తాంరా ? ఆళ్ళ దయ !

కొండయ్య : ఇనరు ! ఎందుకింటారు ? మనం ఇట్టున్నంతకాలం ఇనరు. దయాలేదు గియాలేదు ! ఆళ్ళ దయ మనకక్కర్లేదసలు !

వీరయ్య : అక్కర్లేకుండా ఏం జేత్తావేం ? మనం లేకుంటే ఆళ్ళకు సాగుతుంది కాని—

కొండయ్య : ఆ.....సాగుతుంది ! సాగకేం ? అట్టనుకునే మనం యీకాడి కొచ్చింది. కష్టపడేవాళ్ళం మనం లేకుంటే కార్లలో తిరిగే వాళ్ళేమౌతారు ? ఒక్కరోజు వాళ్లొంచి పని చేసుకోగలరూ ? సాగుతుందట ! ఎర్ర ముఖాల్లా కాళ్ళ బేరానికెల్తే యిసిరి కొడతారు. ఎప్పుడూ మనగతింతే !

వీరయ్య : నువ్వూరుకో పెద్దోడా ! నీకు తెలివదు. మంచి శెడ్డా తెలియకుండా మాట్లాడవాక.

కొండయ్య : వూరుకో . ఏంటి మామా వూర్కో ? కడుపు రగిలిపోతావుంటే ? ఎన్నిరోజులు పడిచస్తామిట్టా ! బతికినన్ని రోజులూ యీ బండశాకిరేనా ? మండే కడుపేనా ? ఒక్కసారన్నా సెప్పు ఆయన మనకు మంచి పేసింది ? మంచిసేయకపోతే పోయింది. మంచిగా నన్నా మాట్లాడింది . దరలు యివరీతంగా పెరిగిపోయి సత్తావుంటే కూలి ఒక్క కాసన్నా ఎక్కువ చేశాడూ ఆ మారాజు ? ఇదిగో అదిగో అంటూ నెట్టేశాడా యిన్ని రోజులు ? ఇప్పుడేమంటే, యుద్దమై పోయిందంటాడూ ? నూకలు దొరక్క సత్తావుంటే పుట్లు పుట్లు పెట్టుకొని దొడ్డిదారిని దొంగతనంగా అమ్ముకున్నాడే. ఒక్క గింజన్నా యిదిల్చాడా మనకు ? సగం కడుపుకై నా తినీ తినక పెళ్ళాం బిడ్డలు యిన్నిటికి తలొగ్గి బండశాకిరీ శేత్తుంటే యీరోజేం చేశాడు ? ఇక సరిపడదులే మావా ! నీకు తెలవదు.

వీరయ్య : ఆః సరిపడకేం జేస్తారా ఎర్రెదవ !

కొండయ్య : బతకలేకపోలేం ! రెక్కలు సల్లంగుండారెగానీ బొక్కిళ్ళు కూటికెక్కడా కరువుండదులే! నీకు సెయ్యిరిగిపోయి రకతం ఎల్లవలై పోయి పడుండావని ఎల్లి మొరెట్టుకుంటే మాట్లాడినంతసేపూ తప్పెవరిదని దబాయించాడు కాని ఆమారాజు 'అయ్యోపాపం' అన్నాడూ? మనిషిసత్తావుంటే తప్పెవరిదంట తప్పెవరిది ?

కవి . తప్పు మీదేనట!

కొండయ్య : ఎవరు శెప్పింది?

కవి : ఆయనే ! మీరు త్రాగివచ్చి ప్రమాదం తెచ్చుకున్నారట:

కొండయ్య : అన్నాడూ !

వీరయ్య : అదొకటా బాబూ, మా పేదబతుక్కి?

కొండయ్య : అన్నాడాంట ? నాతో అనమను శెపుతా. తాగినారంట! తానూ తాగింది. బాందీసీసాలునేనుసూడలా ? తప్పుమాదేనంట. ఆయాక్సిల్ అరిగి పోయిందని ఆయన కెన్నాళ్ళనుంచి శెపుతున్నామో అడగండి! యినిపించుకున్నాడా? నెత్తిన నోరెట్టుకుని శెప్పానే! పెమాదం జరిగితే మాతప్పా?

కవి : నిజంగానా ? నువ్వునిజమే చెప్పుతున్నావా ?

కొండయ్య : అడగండి. నాయెదట గనక ఆమాటనుంటే శెప్పేవాడిని. ఎగెయ్యటానికిదొక దారి ఆలోశించుకొన్నట్టుంది. సూళావా? యింకామూసుకుని పడుంటావా? తేలిపోయిందింకేం? మనం పేయతగిందేమో శేసిసూత్తాం. అంతే. (కవి రాతిబొమ్మలా కూర్చున్నాడు)

వీరయ్య : కవిగారూ ? మీకన్నా తెలియదా మాపేదోళ్ళ బతుకు. మీరన్నాశెప్పకూడదా నాయం!

చౌదరి : న్యాయం : ఎక్కడుందోయ్ న్యాయం. అసలు న్యాయ మనేదే ప్రపంచంలో వుంటే కవులందరూ యిలా ఎందుకు మాడిచావాలి ? కవి మనతర పున మాట్లాడాలి? మీకష్టసుఖాలు వ్రాయాలి? ఒక్కరోజు పోషించ గలరా కవిని : పూటకూటికి తిన్నగలేని మీరేంచేయగలరోయ్ కవికి? భోజునిలా భోజనం పెట్టగలరా? రాయలలా రత్నాలు కురిపించ గలరా?

వీరయ్య : కడుపులో పేగులతో గూడా మాడిసచ్చేవాళ్ళం మేమేంసేయ గలం బాబు ?

కొండయ్య : కలవాళ్ళదేనా పపంచమంతా ?

వీరయ్య : బీదోళ్ళను దయసూశే వాళ్ళేరా బాబు ?

చౌదరి : అవును. బాబు ఆయన్ని పోషిస్తున్నారు. చితికి పోయిన ఆయన్ని వుద్ధరించి ఆయన కవిత్వాన్ని పాలుపోసిపెంచి ఆ కవితా పుష్పాలను స్వార్థ రహితంగా ప్రపంచమీద వెదజల్లు తున్నారు. అంద్ర సాహిత్యానికి అమోఘంగా సేవచేస్తున్నారు. మీరేంచేయ గలరు? మీలాగ పూరిగుడిసెల్లో మ్రగ్గనివ్వగలరు! మీలా పస్తులు పరుండ బెట్టగలరు! హూ, అసలు మీచ్చేమటకంపుకు కవిత్వంకూడానా? (కవితలెత్తిచూచాడు)మీకుకాదు? యీ కూలి కుంకలకుచెపుతున్నా కవికి ప్రపంచంతో సంబంధంలేదు, కవిది కేవలం వూహా సామ్రాజ్యం, ఆవూహా సామ్రాజ్యంలో కలలు. ఆకలల్లో ప్రేమగీతాలు, ఆప్రేమగీతాల్లో 'ఓం సత్యం, శివం, సుందరం!'

కవి : చౌదరీ—

చౌదరీ : కోపం వచ్చిందా ? అంతా అగమ్య గోచరంగా వున్నవాళ్ళకు యింత ఆగ్రహం ఎందుకండీ! ఓ! నేను మర్యాదగా మాట్లాడటం నేర్చుకోవాలి. అయినా, యీ ప్రపంచంలో నాకింకేంమర్యాదవుంది లేండి! యీ ప్రజ యీసంఘం. దేశంతప్ప. ఈ పెద్ద పెద్ద వ్యర్థ పదాలు తప్ప నాకింకేం తెలుసు ? మీరు కవులు. ఓ! మరచాను. మీరు కవులు కారుగా ?

కవి : చౌదరీ : నన్నెందుకు చంపుతావు ?

చౌదరీ : చంపుతున్నానా ? అజ్ఞానంలో. అమాయకత్వంలో. ఆకలి మంటల్లో. అటమటిస్తూన్న ఈ అస్థిపంజరాలు మీకు కనపడుతున్నాయా? వారి రోదనలు మీకు వినపడుతున్నాయా? వీళ్ళందరూ మనుష్యులు! ఈమనుష్యులే దేశం, సంఘం. అన్నది మరవకండి! కవిగారూ! ఆలోచించండి. ఇప్పటికైనా మీకవిత్వాన్ని ఈ కష్టజీవులకొరకు వినియోగిస్తారా? లేక, ధనికుల ఆశ్రయమే స్వర్గధామ మనుకొని వారి కాముకత్వానికి చక్కలిగింతలు పెట్టి రేకెత్తింథే ప్రణయగీతాలు వ్రాస్తారా? నిర్ణయించుకోండి. దేశదేశాలు మారినా మనంమారం. మనసాహిత్యానికి ఆదినుంచీ ఈబానిసత్వం తప్పలేదు. అన్ని దేశాలలో కవులు ప్రజలకోసం బ్రతుకుతున్నారు. మనదేశానికే ఈదౌర్భాగ్యం కవిగారూ! ఒక్క. పారి కళ్ళువిప్పి చూడండి.

కవి : చౌదరీ : (అమాంతం చౌదరిని కౌగలించుకున్నాడు)

చౌదరీ : (కంగారుపడ్డాడు. కవివీపుమీద తడుతున్నాడు)

కవి . [కళ్ళనుండి ధారగా కన్నీరు కారిపోతూంది]

ఎన్నిపవిత్ర దేవాలయాలు! ఎందరుదేవుళ్ళు! ఈనాడుచూచాను; తెలుసు కున్నాను. తరించింది నాజన్మ. చౌదరీ! నాకు పునర్జన్మను ప్రసాదించావు నన్నొక పాపకూపంనుంచి పైకిలాగావు! రక్షించావు !!

చౌదరీ : కూర్చో—కూర్చో—

కవి : గంటగా నన్ను కలవరపరచిన తుపాను ఆగిపోయింది. నాలో చెలరేగినబాధ నివారించ బడింది. అద్బుతం! ఈరోజు శుభదినం. గౌతముడు రాజభోగాలు పరిత్యజించిన పుణ్యదినం.

చౌదరి : విశ్రాంతి తీసుకో; సావధానంగా ఆలోచించు కర్తవ్యం

కవి : నేనెంతటి నరకంలో నివసిస్తున్నానో, ఏపాము పడగనీడలో విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నానో, కళ్ళకు కట్టింది. ఇక అక్కడుండలేను. ఒకక్షణం ఆమోసంలో, ఆనరకంలో నిలువలేను. తక్షణం—

కొండయ్య : తమర్ని ఎంటనే యింటికి రమ్మని శోబమ్మగారు శెప్పెళ్ళా రండి. తప్పకుండా రమ్మన్నారు.

కవి : శోభా ! ఎందుకూ ?

కొండయ్య : చాల అవసరమైన పనులందన్నారు. దాసుకూడావచ్చి శెప్పారండి.

కవి : సరే! తుదివందనా లర్పించివస్తా !

చౌదరి : ఆగు. సువ్వనుకున్నంత సులభంకాదది.

కవి : ఏం ?

చౌదరి : పిచ్చివాడా ? యిన్నిరోజులు నిన్ను పోషించినవాడు నిన్నంత సులభంగా శత్రు సైన్యంలో చేరనిస్తాడా చూస్తూ చూస్తూ. బాబు నిన్ను పోని వ్వటం బ్రిటిష్ వాడు స్వరాజ్యం ఇవ్వటమే.

కవి : నేను స్వతంత్రుణ్ణి !

చౌదరి : అది ఒక్కటి మాత్రం నీవుపోగొట్టు కొన్నావన్నది ఇప్పుడు గ్రహిస్తావు. నిన్నతడు పోనివ్వడు.

కవి : ఏం జేస్తాడు ?

చౌదరి : ఏమన్నా జేస్తాడు.

కవి :

కొండయ్య : ఏంజేస్తాడు బాబు ? చూద్దాం ఇందరముండగా ఈగ వాల
నిత్రామా ఆయనమీద. మాగొంతులో పాణాలుండగా ఆయనకేం బయంలా !

కవి . తమ్ముడూ : నేనింతవరకు మీకుచేసిన ద్రోహానికి నాకు మీ ప్రా-
ణాలిస్తారా ? నాగుండెలు బద్దలై పోతున్నవి. ఏదీ ! ఒక్కసారి తమ్ముడూ
[కొగలించు కున్నాడు] రంగా యిలారా ! పాడవోయ్. ఒకపాట పాడు
(రంగడు పాడుతున్నాడు చొదరి కూడా కలిశాడు. కొండయ్య గొణుక్కొంటు
న్నాడు. వీరయ్య మెల్లగాలేచి కూర్చున్నాడు పాడుతూ)

మేలుకో! మేలుకో!

పీడిత ప్రజలకు ఆశాజ్యోతి

నేడగుపించిందోయ్! నేడగుపించిందోయ్!

ఎండినగుండెలు మందేకదుపులు

ఏకమైతే ఎదురు తిరిగితే

లోకాలన్నీ వూగిపోవా!

లోకాలన్నీ అగిపోవా!

మేలుకో॥

అదిగోనోయ్! అదిగోనోయ్!

తూరుపుకొండలు జేవురించినవి!

నరసింహాలై పురకందోయ్!

పరశురాములై పోరందోయ్!

॥మేలుకో॥

రేపటిలోకము మాదేనోయ్!

మాపటి చీకటి మాసిందోయ్!

గణగణగణగణ ఘంటారావం

ధణధణధణధణ విజయదుంధుభి

మ్రోగించందోయ్! సాగించందోయ్!

॥మేలుకో॥

[బాబు ఇంట్లోగది. మొదటి రంగంలాగే]

శోభ : (ఇటూ అటూ పచారు చేస్తూంది.)

దాసు : (తొందరగా వచ్చాడు) నీకోసం అక్కడికి వెళ్ళాను తల్లీ !

శోభ : అన్నయ్య ఇంట్లో వున్నాడా ?

దాసు : లేడు.

శోభ : వెళ్ళినపని ఏమైంది ?

దాసు : దాసు వెళితే పని కాకుండా వుంటుందా ? కానీ, అబ్బి ! ఎంత అవస్థ పడ్డానో తెలుసా ? సాధించేది ఒకఎత్తయితే సాధించిన సామగ్రి జాగ్రత్త చేయటం బ్రహ్మప్రయత్నమైంది. నాప్రాణం ఇంతవరకు నాలో లేదంటేనమ్ము. భగవంతుడున్నాడు ! ఎక్కడ బాబుకు తెలిసిపోతుందో అని దీనిని కాపాడటంతో నాతల ప్రాణం తోకకువచ్చింది.

శోభ : ఇంకొక్క అరగంట దాసూ ! అంతవరకూ ఎవ్వరికీతెలియ నీయకుంటే చాలు. వాళ్లతో జాగ్రత్తనిచెప్పావా ? కొంపతీసి—

దాసు : అవన్నీనేను భద్రం చేశానులేతల్లీ ! ఇంతవయస్సై ఆమాత్రం వ్యవహారం తెలియదూనాకు ? ఇంతకూ ఆ కవిగారొస్తారో రారో ?

శోభ : నేను చెప్పివచ్చాను : తప్పకుండా వస్తారు.

దాసు : నేనూ చెప్పేవచ్చాను.

శోభ : ఏవీ ?

దాసు : (మెల్లగా పైపంచిలో చుట్టుకున్న పుస్తకాలు తీసియిస్తాడు) దాచుతల్లీ, భద్రంగాదాచు ! దాసుపద్ధ శ్రమంతా వృధా అవుతుంది. కథఅద్దం తిరిగి పోతుంది. జాగ్రత్త !

శోభ : దాసూ ! మరియింకో విషయం; ఏంచేశావు ?

దాసు : అన్నీ ఏర్పాటుచేశాగా : కవిగారు రావల్సిందొకటే ఆలస్యం: యింతకూ ఆయన ఎక్కడికి వెళ్ళినట్లో ? అక్కడికి రాకుంటే ?

శోభ : తప్పకుండా అక్కడకే వెళ్లుంటారు చౌదరినికలుసుకొని, ఏం భయంలేదులే, ఇప్పుడేరమ్మన్నావా వాళ్ళనుకూడా ?

దాసు : ఆఁ కొంచెం ముందుగానే రమ్మన్నాలే ఎందుకైనా మంచిదని.

[దాసు : అనికేక]

దాసు : దాచు, దాచు, వచ్చేశాడు.

శోభ : (పుస్తకాలను డ్రాయర్లో దాచింది. దాసువెళ్ళాడట, శోభ యిటు వెళ్ళింది. ఒక్కక్షణం నిశ్శబ్దం; గడియారం మాత్రం టక్ టక్ మంటూంది. శోభ కులాసాగా ఏదో పాడుకుంటూ వచ్చింది.)

కలకల లాడిందీ—మా—

తెలుగు నందనం

కిలకిల నవ్విందీ :

॥కల॥

క్రాత్త క్రాత్తగా

తేట తేటగా

పాటలు పాడిందీ—మా

తెలుగు కోయిల

బాటలు తీర్చింది :

॥కల॥

పూవు పుణికితే పొంగేతేనెలు

కొమ్మ కదిపితే 'కూ కూ' స్వరములు

పచ్చని వెచ్చని పచ్చిక బయళ్ళు

రాయలనాటి రంగు తివాసీలు

॥కల॥

[కొంతకాలానికి బాబు, అతనివెంట దాసువచ్చారు]

బాబు : శోభా ! ఎక్కడి కెళ్ళావు ఏకారు?

శోభ : పార్కు కన్నయ్యా !

బాబు : దాసూ ! నీకు తెలియంది కాదుగా : మనశోభ ఎప్పుడన్నా అబద్ధ
మాడిందా ? అమ్మ దాన్నలా పెంచింది. నాకు తెలుసు. పీకపోయే విషయమైనా
శోభ అబద్ధం చెప్పదు. కానీ అదేమిటో యీనాడు (—) గంటలకు అమాం
తంగా మా శోభ సత్యసంధురాలైన మాశోభ - అమోఘంగా అబద్ధం చెప్పేసింది
ఏమిటి చెప్పా కారణం ? సముద్రాలన్నీ ఏకమైనవా ? సూర్యుడు పడమట
వుదయించాడా ? ఏమిటి దాసూ కారణం ?

దాసు : నాకామె అబద్ధం చెప్పిందని అనలు తెలీదండీ !

బాబు : దాసుకు సత్యం అసత్యంకూడా తెలియకుండా వచ్చింది; ఇది
మరోవిషయం ! ఏమిటబ్బా యీరోజంతా చాలా వింతగావుంది ?

దాసు : నాకూ అలాగేవుందండీ.

శోభ : ఇంతకూ ఏమిటన్నయ్యా అబద్ధం ?

బాబు : నీవు పార్కుకు వెళ్ళింది పచ్చి అబద్ధం. నేను యిప్పుడేగా
అక్కడనుంచి రావటం.

దాసు : అంతమాత్రాన అది అబద్ధమౌతుందండీ ? ఆమెను మీరు
చూచివుండకపోవచ్చు.

బాబు : అవును. అదీ జరుగవచ్చుగా : పోనీ — కవిగారెక్కడశోభా !

శోభ : ఇంట్లోలేరూ ?

బాబు : లేరే ! ఆయనకూడా బయటికివెళ్ళారు. అబ్బ ! ఈరోజు కవి
గారు గడపదాటి నందుకు పెద్ద డిన్నరు చేయించబోతున్నా ! ఇంతకూ — ఆయన
నెక్కడికెళ్ళారు ?

శోభ : ఏమో ! ఎక్కడికెళ్ళారు ?

బాబు : ఎక్కడి కెళ్ళారనే విన్నడగటం ?

శోభ : నాకేం తెలుసు ?

బాబు : ఊఁ చెప్పు. కవిగారెక్కడికి వెళ్ళారు ?

శోభ : ఏమిటా తీవ్రం ?

బాబు : రఘు ఎక్కడి కెళ్ళాడు ?

శోభ : నాకేం తెలుసు ?

బాబు : నీకు తెలుసు.

శోభ : నాకు తెలీదు.

బాబు : తెలీదూ ? దానూ : కవిఎక్కడ ? ఎక్కడికి వెళ్ళాడు ?

దాను : ఎక్కడికి వెళ్ళేపాటి మనిషి కాదండీ ఆయన! ఈ గది, పుస్తకాలు, తమరు తప్ప వేరే ఎరుగడే ఆయన ?

బాబు : దానూ : నిజం చెప్పు.

దాను : ఈ వృద్ధాప్యంలో యింతబ్రతుకూ బ్రతికి అబద్ధంకూడ చెప్తానా?

బాబు : ఎవ్వరికి తెలీదు. ఎవ్వరికి తెలీకుండా ఎలా వెళ్ళాడు ? ఇంట్లో కూర్చుని ఏం జేస్తున్నట్లు ?

దాను : బాబుగారికాలం నుంచి లెక్కలు వ్రాయటం ఒక్కపని చేస్తున్నాను. గుమాస్తా, అంటే మనుషులకు కాపలావుండాలని తెలీదు.

బాబు : షటప్ :

దాను : బాబూ ! మాటజారవిడుచుకోకు !

బాబు : (పొరపాటని గ్రహించాడు)

దాను : ఎత్తిపెంచిన అభిమానంకొద్దీ పూరుకొన్నా. అదేమాట నువ్వు కేవలం యజమానిగా అనివుంటే—(వెళ్ళాడు)

(రంగడు వచ్చాడు)

బాబు : రంగా ! కవిగారు రాలేదూ ?

శోభ : (నైగచేసింది చెప్పొద్దని)

రంగడు : లేరాండి !

బాబు : భోజనానికికూడా రారా ? అక్కడే వుండిపోతారేం ?

రంగడు : ఏమోనండి.

బాబు : నీతో చెప్పలేదా ?

రంగడు : నాతో ఎలా చెప్తారండి ?

బాబు : రంగా : యిదిగో పది రూపాయలు ఉంచుకో.

రంగడు : జీతం పన్నెండనుకున్నా ముడి యింకా రెండురావాలి

బాబు : జీతంకాదు. బహుమానం !

రంగడు : జీతంయితే బహుమాన మిచ్చినంత పున్నెమేనండీ

బాబు : జీతం. బహుమానం అన్నీయిస్తా కవిగారెక్కడున్నారు చెప్పు?

రంగడు : ఏమోనండీ: ఎప్పుడన్నా బయటకు వెళ్ళే అలవాటున్నా ఫర్వాలా
వురా మరిగ్గా శెప్పొచ్చు. ఎట్టశెప్పనండీ ?

శోభ : లైబ్రరీవైపు వెళ్ళుంటారేమో ?

రంగడు : ఆ—అవునండీ—ఎయిలండొచ్చు.

బాబు : నాచిట్టి తండ్రీ ! ఎంతబాగా ఆదావురా అబద్ధం ! ఊఁ యింకొక
సారి, ఎక్కడున్నారు ?

శోభ : స్కూల్లో ఏదో మీటింగుంటేమో యీ రోజు !

బాబు : శోభా : నువ్వూర్కో : నిజా చెప్పు ఎక్కడున్నారు ? అరే !
శోభ ముఖంలో ఏముందిరా కోతులు ! అడుగుతుంటే శోభముఖం చూస్తావేం !

ఊఁ—చెప్పు ! చెప్తావా లేదా ? (గద్దించాడు)

రంగడు : మా యింటికొచ్చారండి

శోభ : వెళ్లారా ?

బాబు : ఆఁ వెళ్ళారు. వెళ్ళకేం ? ఇప్పుడెక్కడ ?

రంగడు : చౌదరిబాబుతో వస్తున్నారండీ

బాబు : ఏం జేశారు అక్కడకొచ్చి ?

రంగడు : మా నాన్నని చూశారండీ

బాబు : ఇంకా ?

రంగడు : మాకొక సమ్మెపాట రాసిచ్చారండి.

శోభ : వ్రాసిచ్చారా ?

బాబు : ఆఁ. వ్రాసిచ్చారు : శోభ కూడా వచ్చింది ? దాసుకూడా ఏం ? అవునా ?

రంగడు : అవునండి.

బాబు : అవును. అందరూ దొంగలు ! అందరూ దగుల్పాజీలు ! అందరూ నాయుంట్లో నా సొమ్ముతిని నాకే ఎసరుపెడుతున్నారు. అందరూ నాపంచ నీడలో బ్రతికి నాకే ద్రోహంచేస్తున్నారు. నాగొంతు కోయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నారు. ద్రోహులు ! నీచుల్ని చేరదీస్తే ఏంజేస్తారు ?

శోభ : అన్నయ్యా !

బాబు : ఏం ? ఎందుకూ రోషం ? చేయాల్సిన పనేదో చేసి ఇంకారోషం ఎందుకు ?

శోభ : రోషపడకుండా వుండటానికి నేనేమంత నీచమైన పనిచేయలేదు

బాబు : చేయలేదూ ? ఇంతకన్నా ఏంచేయాలి ? ఆకూలి కుంకల పాక లకు పోయొచ్చావు. అంతకన్నా ఇంకేంచేయాలి ?

శోభ : వెళ్ళాను; నాయిష్టం !

బాబు : నీయిష్టం ? నీయిష్టంకాదు తెలుసా. వంశానికి పేరూ ప్రతిష్టా అంటూవున్నయ్. నీయిష్టంవచ్చినట్లు నువ్వుపోలేవు; పోకూడదు కూడా! నువ్వెందుకు వెళ్ళావో నాకుతెలుసు. మహాదయగలదాన వనిపించు కోవాలని వెళ్ళావు. గడించి పోస్తుంటే అందరూ దయగలవాళ్ళు కావచ్చు. నీకార్లు, నీభోగాలూ, దానాలూ, ఎక్కడినుంచి వస్తున్నాయనుకున్నావు. ఆకాశాన్నుంచి వూడిపట్టం లేదు. నీలాగే నేనూ మహాదయగలవాడిలా వుండొచ్చు. మరుసటి రోజున నీ గతి ఏమాతుందో తెలుసా ? వెళ్ళిందట. వెళ్ళింది నీయిష్టం !

శోభ : ఇదంతా నాకోసమే చేస్తున్నావా ?

బాబు : మిమ్మల్నందరిని పోషించటానిక్కాక యింకెందుకు ? నేను ఒక్కణ్ణి నెత్తిన వేసుకుపోతున్నానా ? ఆ చౌదరిగాడు ఇంతాచేస్తున్నాడు. నీకి విషంపోసింది కూడా వాడే. [నయంగా] శోభా ! మనం ఎంతతగ్గిపోయి వాళ్ళల్లో కలవాలనుకున్నా వాళ్ళుమనల్ని దూరంచేసి పెడతారు. వాళ్ళు మనం ఏకం కావటం ఏనాడూ జరుగదు. నువ్వు యీ పిచ్చి పిచ్చి సిద్ధాంతాలన్నీ మానేయ్; మనకొక తాహతువుంది. తాహతుకుతగ్గ ప్రవర్తనలేకుంటే లోకం మనల్నే నవ్విపోస్తుంది. నీవుదార స్వభావాన్ని అర్థంచేసుకోదు. ప్రపంచాన్ని నువ్వు మరామత్తు చేయలేవు ఆచౌదరి యిచ్చిన పుస్తుకాలు చదివి నువ్వీవెత్రిలో పడుతున్నావంటే !

శోభా : అన్నయ్యా ! ధనంచేత కల్పింపబడ్డ యీ తాహతులన్నీ ఊచితాలు. హృదయానికి సంబంధించిన మానవ ధర్మాలుమాత్రమే శాశ్వతం. ఆ ధర్మాల ననుసరించిన వారికి ఏనాటికి లోపంరాదు. ఇది తెలుసుకో అన్నయ్యా !

బాబు : అయితే....నీ ఆటలు మాననంటావు. యీ ద్రోహం జరిగిస్తూనే వుంటానంటావు. నిన్ను యిన్నాళ్ళు పెంచి పెద్దచేసిన అన్నయ్యకంటే ఆ కూలీకుంకలే అధికమయ్యారంటావు. ఆకవిని నువ్వే తీసుకువెళ్ళి వుంటావు. అక్కడికి కనీసం వెళ్ళమనైనా చెప్పి వుంటావు. రానీ రానీ—ఆ కవిని. ఆ సమాచారంకూడ ఏమిటో తెల్చుకుంటా !

[కవి వచ్చాడు]

బాబు : ఓ ! కవిగారా ? దయచేయండి ! ఎక్కడికెళ్ళారు ?

కవి : ఎక్కడికో !

బాబు : ఊ ! తమకే తెలియదన్న మాట ! పోనీ—స్టేటుమెంటు వ్రాశారా ?

కవి : లేదు.

బాబు : లేదూ ? వెంటనే వ్రాసి పెట్టండి. చాలా అవుసరం.

కవి : నేను వ్రాయలేను.

బాబు : అంటే ?

కవి : నా వల్ల కాదని

బాబు : నీ చేత కాదనేనా ?

కవి : కాదు. నా అంతరాత్మ విరుద్ధమైన పని నేను చేయలేను.

బాబు : గంటకు పూర్వం లేని అంతరాత్మ యిప్పుడు ఎక్కడనుంచి ఊడిపడిందా అని ? చౌదరి అంతరాత్మలు తయారుచేసి అమ్ముతున్నాడేం ?

కవి : గంటకు మునుపుకూడ నాలోనే వుంది. ఎక్కడుంచి ఊడిపడ లేదు. కానీ ఇన్నాళ్ళనుంచీ నాకు తెలియదు. ఇప్పుడు తెలుసుకున్నాను.

బాబు : ఏమిటి? అంతరాత్మ వుందనేనా ?

కవి : కాదు మీది అన్యాయం, దౌర్జన్యమని ?

బాబు : ఏమన్నావ్ ?

కవి : మీది అన్యాయం; దౌర్జన్యం !

బాబు : అన్యాయమే. వీధుల ఒడి ముప్పైతుకు బ్రతకాల్సిన నిన్ను కనిక రించి, ఆశ్రయమిచ్చి, తిండిపెట్టింది అన్యాయం ! చావనున్న నిన్ను తీసుకొచ్చి రాజభోగాలిచ్చి బ్రతకనిచ్చింది అన్యాయం ! కట్టుగుడ్డలు కూడ లేని నిన్ను నా యింట్లో, నా తమ్ముడిలా, పెరగనిచ్చింది అన్యాయం ! నా సొమ్ముతని. నా పంచో బ్రతికి. నన్నే ఆక్షేపించటం అన్యాయం కాదు !—నాకు ధోహం చేయ తలపెట్టడం అన్యాయం కానే కాదు ! చీ ! సిగ్గులేదూ నీ బ్రతుక్కీ !

కవి : ముయ్ నోరు !

బాబు : ఆఁ.

కవి : ఏంటీ నీబెదరింపు ? నువ్వేం తేరకుపెట్టలేదు. నాచేత వుపన్యా సాలూ, వ్యాసాలూ వ్రాయించుకొని వప్పజెప్పి పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించు కున్నావు. నీకీర్తికోసం నన్నవసర మైనప్పుడల్లా వినియోగించు కున్నావు. నావ్రాతల మూలంగా పూర్ణో పెద్దపెద్ద పదవులన్నీ ఆక్రమించావు ! ప్రజల్ని పీక్కుతింటున్నావు ! నేను మోసపోయాను—ప్రజల్ని మోసపుచ్చ టానికి నీకుసహాయ పడ్డాను. నాకవిత్వాన్ని నీకమ్మాను—ప్రజల్ని దోపిడి

చేసేందుకు నీకు అండగా నిల్చాను. అక్షరం మాట్లాట్టానికి చేతగాని నువ్వు నామూలంగా మహావక్త వనిపించుకొన్నావు : నీకా నానా సిగ్గులేంది ? ఇకనీ ఆశ్రయం నాకక్కరలేదు. నీకో నమస్కారం, నీపోషణకో నమస్కారం.

బాబు : ఆగు : ఎక్కడికెళ్తావు ?

కవి : ఎక్కడికో—నీకెందుకు ?

బాబు : నువ్వెళ్ళటానికి వీల్లేదు.

కవి : ఆజ్ఞాపిస్తున్నావా ?

బాబు : అవును.

కవి : నేను నీసేవకుణ్ణికాను. జాగ్రత్త : ఇంతవరకూ నీబ్రతుకు రహస్యం ఎవరికీ తెలియదు నీయింటివారికి తప్ప. అదికాస్తా నలుగురిలోకి తెచ్చుకోకు. నిన్నింతటితో మరచి పోతాను. అనవసరంగా పెంచుకున్నావా ? నలుగురూ నీముఖాన వుమ్మే అవకాశం కోరి తెచ్చుకుంటావు

బాబు : నువ్వువెళ్ళటానికి వీల్లేదు (బిగ్గరగా అరిచాడు)

కవి : నువ్వు నన్ను ఆజ్ఞాపించటానికి అసలే వీల్లేదు. [అంత బిగ్గరగానే అరిచాడు]

బాబు : వుంది. నాకధికారముంది : నువ్విక్కడనుంచి కదలటానికి వీల్లేదు. నీఖాతా చెల్లించి మరీ కదులు.

కవి : నాఖాతా యేమిటి ?

బాబు : నీఖాతా యేమిటా ? నీబాబుగాడిసొమ్మనుకున్నావా యిన్నాకు? ఖర్చు పెట్టింది ? ఎవడబ్బసొమ్ము ? పుస్తకాలేవో అమోచించి అమ్ముకొనీ చెల్లించి తీరుతావని యిచ్చాను. కానీ తేర కిక్కడ పోసిపెట్టుందని. నీకంటే పుణ్యాత్ముడు దొంగలేవని యివ్వలేదు. తిండి పెట్టాను ధర్మంగా. అది చాలదూ ? ఆవెయ్యి చెల్లించి మరీకదులు.

కవి : వెయ్యి రూపాయలే ! !

బాబు : ఆ ! వెయ్యి రూపాయలు. మర్యాదగా చెల్లించు. కాదన్నావాయిప్పుడే బోలీసుల్ని పిలిపిస్తా. నేననుకుంటే నిన్నేమైనా చేయగలను. తెలిసిందా ? వెళ్తావ్ ! ఎక్కడికి వెళ్తావ్ ? ఎవరి బలంచూచుకొని వెళ్తున్నావో ? వాళ్ళేమయ్యారిప్పుడు ? చెల్లించలేరా ? రానీ ఎవడాదుకుంటాడో చూస్తా ?

కవి : (నిర్ఘాంతపోయి నిల్చున్నాడు)

(కొండయ్య లోనికి ఉరికాడు)

కొండయ్య : అగు ! బలేదబాయిస్తుండావే ! నోరేనాయన నేనా నీదబాయింపు ! ఎయ్యిరూపాయలియ్యాలీ నీకు ! ఇత్తాం ఇత్తాం బీదోళ్ళని దోచుకుని. కడుపుకొట్టి గడించి ఇనప్పెట్టెల్లో దాపెట్టుకుని బలిసిపోయిన నీకెయ్యిరూపాయలియ్యాలీ ? ఇత్తాం.

బాబు : ఏయ్ !

కొండయ్య : ఏంటి నీబెదిరింపు. ఏంటి నీదబాయింపు ఏంజేస్తావ్ ; పానాలు తీశేత్తావ్ ; జైల్లో పడేత్తావ్. అంతేగా ? పోతాం ; సత్తాం ; యీ సచ్చేది అక్కడే సత్తాం !

బాబు : ఏయ్ ! Beggar ! Rascal !

కొండయ్య : రాస్కెలంట్లా (పైకిపోయాడు)

కవి : కొండయ్య—(ఆపాడు)

(కొండయ్య కట్టేసిన సింహంలా వగరుస్తున్నాడు)

కవి : వూరుకో ! నీకుతెలీదు—నామాటవిను.

కొండయ్య : శీత్రం బాబు.

శోభ : అయితే కవిగారూ ! మీరు నిశ్చయంగా యిక్కడనుంచి వెళ్ళాలనుకున్నారా ?

కవి : అవును ; ఇంకొకక్షణం వుండలేను యీనరకంలో

శోభ : ధనికుల ఆశ్రయంలేకపోతే ఎలా బ్రతకగలరు ?

కవి : ప్రజా సేవలో బ్రతుకుతా ; ప్రజాబలమంతా నాదే.

శోభ : కవిగారూ : అవసరమైనంత వరకూ ధనికుల నాశ్రయించి, ఆశ్రయించి వున్నంతవరకూ వారికనుకూలంగా వ్రాసి, అనవసరమైనప్పుడు, ఇంకొక ఆశ్రయం లభించినప్పుడు వారిని తిరస్కరించి తిట్టిపోయటమేనా మీనీతి ?

బాబు : అడుగు, అలాఅడుగు ! బాగాసిగ్గు వచ్చేలా అడుగు :

కవి : శోభా ! నువ్వు యిలా మాట్లాడుతున్నావా ?

శోభ : అయితే యిప్పుడేమంటారు ?

కవి :

బాబు : ఏం పరికవేం ? పరుకలేదు, ఎలా పరుకుతాడు, వెళ్తాట్ట (వికటాట్టహాసం చేస్తున్నారు. దాసు వచ్చాడు.)

శోభ : అన్నయ్యా ! ఆపు !

బాబు :

శోభ : కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు : ఆహా ! మహారాజులాగ వెళ్ళనీ నా డబ్బుచెల్లించి.

శోభ : మళ్ళా చెప్తున్నా, వెళ్ళనీ.

బాబు : వెళ్ళటానికి వీలేదు.

శోభ : మళ్ళీ చెప్తున్నా, వెళ్ళనిస్తావా ? లేదా ?

బాబు : శోభా ! వీలేదు.

శోభ : అన్నయ్యా ! నామాటవిను. నీగోయి నువ్వేత్రవ్వుకుంటున్నావు. కవిని వెళ్ళనీ.

బాబు : నన్ను బెదరించక్కర్లేదు. నాకు తెలుసు.

శోభ : అంతేనా ?

బాబు : అంతే.

శోభ : అయితే, వెంటనే పోలీసులకు రిపోర్టుచేసి నిన్నీ క్షణంలో Prosecute చేయించగలను. ఏమంటావ్ ?

బాబు : నీకు మతిపోయింది. నన్నుకాదు. ఆ కవిని. ఆ కవిని అప్పగించాల్సింది.

శోభ : కాదు. నిన్నే. శ్రీ రావుబహద్దూర్ బాబూరావ్ నాయుడుగార్నే.

బాబు : ఆఁ !

శోభ : అతను వ్రాసినపుస్తకాలన్నీ నీ పేరట అచ్చువేయించుకున్నావ్. నీ పరువు తీయాలంటే నా చేతుల్లో వుంది. అమాయకుడైన ఆ కవికి విషయం తెలియదు. అతని ఉపన్యాసాలు, వ్యాసాలు ఉపయోగించుకోటమే సిగ్గు ! అది చాలక పుస్తకాలుకూడా అచ్చువేయించు కున్నావ్ ! దొంగిలించావ్ ! అతన్ని మోసంచేశావ్. ఏమంటావ్ ?

కవి : విజంగానా ?

బాబు : అన్నీ అబద్ధాలు! శుద్ధ అబద్ధం! శోభా—

శోభ : ఇంకా ఎందుకు పెనుగులాడతావ్ ? ఇంకా మోసంచెయ్యాలని ఎందుకు యత్నిస్తావ్. నీచేతులారా నువ్వేయింత రభసతెచ్చుకున్నావ్. ఇవిగో అచ్చుపుస్తకాలు—యివిగో వ్రాతప్రతులు. ఏం ? ఇంకా అబద్ధమేనా ?

బాబు :వెళ్ళండి. వెళ్ళండి. అందరూ వెళ్ళండి. యీక్షణం వెళ్ళండి నువ్వువెళ్ళు. నువ్వు. నువ్వు. అందరూ వెళ్ళండి (అంటూ తానే వెళ్ళాడు)

కవి : శోభా ! ఇప్పుడర్థమైంది నువ్వంటే ఏమిటో.

దాసు : నేను చెప్పలేమా అచ్చం తల్లి పోలికని.

రంగడు : నేనూ శెప్పాను శోభమ్మ సాలామంచిదని.

శోభ : ఏంటి రంగా ! అలా పైకప్పుకేసి చూస్తున్నావ్ ?

రంగడు : ఇంత కేకలికి పైకప్పింకా నిలిసుండా అని !

శోభ : రంగని పాటలే యింతకూ పారణం, నాలో యింతమార్పు తెచ్చిన వా పాటలే. ఏది రంగా : పాడు.

రంగడు : మధ్య 'అవు : ఆపమన్నది నిన్ను కాదూ : చెవుల్లో చెట్లు మొలిచినయట్రా' అని ఒక కవిగారు విరుచుకు పడతారేమో ?

శోభ : ఫర్వా లేదులే, పాడు.

రంగడు : పాడమని ఎదవ పాటంటే మాత్రం నేనొప్పుకోను.

కవి : చీ : లేదులే. పాడు

రంగడు : [పాడుతున్నాడు]

పలుకవోయ్ పేదోళ్ళబ్రతుకు తెలిసేటట్లు
వ్రాయవోయ్ కలవాళ్ళు వణికిపోయేటట్లు
గుడిపెరిలో వెన్నెలలు కురిపించవోయ్
వడిపెరిలా నీకవిత వర్షించవోయ్
ఓ కవీ : ఓ కవీ :

(రంగడు పాడుతూ వెళ్తున్నాడు. కవి, శోభ, కాండయ్య అతన్ని వెంబడిస్తున్నారు. దాసు దీవిస్తున్నాడు చిరునవ్వుతో)

శోభ : రంగడు :
కవి : శోభ :
కాండయ్య :
దాసు :
శోభ : రంగడు :
కవి : శోభ :
కాండయ్య :
దాసు :

ప్రజాశక్తి ప్రెస్. బెజవాడ
తె. 18/సె.—2000 కాపీలు— 24-2-47

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	TPLA114B142
పుస్తకం పేరు	పరిశీలన
తారీఖు	26/10/24
మొదటి అడ్డు	NO
మొదటి అడ్డు	NO
మొత్తం పేజీలు	65
పెద్ద పైకా పేజీలు	NO
ఖాళీ పేజీలు	NO
లేని పేజీలు	NO
తయారు చేసినది	P. D. G. H. H. A
పేజీలు విడదీసినది	P. D. G. H. H. A
విన్నో చేసినది	Heono
పరిశీలన చేసినది	RUKSANA
పేజీలు పరిశీలన	
లైబ్రరీ చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	NO
పరిశీలన	Good